

Центральноукраїнський національний технічний університет

Центр заочної та дистанційної освіти

Кафедра „Економіка, менеджмент та комерційна діяльність”

Допущена до захисту:

Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності
к.е.н., доцент

_____ Тетяна РЯБОВОЛИК
„03” січня 2024 р.

(протокол засідання кафедри ЕМ та КД
№10 від „03”січня 2024 р.)

Кваліфікаційна робота

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему «Удосконалення механізмів взаємодії Національної поліції з інститутами громадянського суспільства в контексті забезпечення національної безпеки»

Виконав: здобувач вищої освіти

2 курсу, групи УФЕБ-22МЗ

спеціальності 073 «Менеджмент»

ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

_____ Станіслав ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ

Керівник: канд. юрид. наук, доцент

_____ Костянтин ФОМІЧОВ

Рецензент: канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

_____ Валерій ПОДПЛІСТНИЙ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	7
1.1. Розуміння суті та основних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування та Національної поліції України	7
1.2. Взаємовідносини між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування: національний та міжнародний вимір	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	25
2.1. Аналіз рівня взаємодії органів влади та громадських організацій	25
2.2. Особливості взаємодії державних органів та інститутів громадянського суспільства під час воєнного стану	36
2.3. Аналіз діяльності Національної поліції в контексті забезпечення ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування та територіальними громадами	41
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	53
3.1. Заходи щодо підвищення ефективності комунікації між Національною поліцією України, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами	53
3.2. Шляхи вдосконалення управлінської діяльності керівників органів та підрозділів Національної поліції України	57
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Для утвердження та реалізації засад прямого народовладдя в державному управлінні вкрай важливим є розвиток демократичних практик та налагодження взаємодії між правоохоронними органами, органами місцевого самоврядування та жителями територіальних громад. Ефективність цієї співпраці залежить від успішного проведення адміністративно-територіальних реформ, залучення організацій громадянського суспільства, рівня громадської безпеки в територіальних громадах, модернізації органів місцевого самоврядування.

Муніципальна поліція має численні переваги, які впливають з її повної автономії у прийнятті адміністративних рішень, пов'язаних із правоохоронною діяльністю та гарантією безпеки та громади. Така незалежність дозволяє поліції віддавати пріоритет інтересам і потребам місцевих жителів, зберігаючи при цьому прозорість і відкритість у своїх діях. Крім того, муніципальна поліція має перевагу в налагодженні постійного зв'язку та взаємодії з місцевою владою. Як наслідок, для муніципальної поліції стає значно складніше чинити тиск на вище керівництво чи маніпулювати ним для виконання нестандартних завдань чи штучного покращення показників оперативної та правоохоронної діяльності.

Оцінку їхніх зусиль проводитиме не влада в особі відділів поліції, а самі мешканці територіальних громад. Ця оцінка базуватиметься на рівні задоволеності правоохоронними органами та заходами безпеки. Громадська поліція складатиметься з представників громад із сильним почуттям громадянської активності. Ці особи матимуть можливість уважно стежити за діями як пересічних громадян, так і влади, забезпечуючи прозорий та підзвітний процес управління. Актуальним питанням національної безпеки та розвитку місцевого самоврядування є становлення демократичних засад в поліцейських установах територіальних громад України.

Наукові дослідження. Проблеми, пов'язані з реформуванням правоохоронних органів на різних рівнях державного управління, широко розглядали відомі закордонні та вітчизняні вчені. Слід зазначити, що роботи О. Вілсона, С. Гарінга та Т. Джонса дають комплексне уявлення про функціонування поліцейських інституцій і є фундаментальними дослідженнями в цій галузі. Численні вчені, серед яких Х. Накахара, М. Саліма, Р. Фрідман, О.В. Батраченко, О.І. Довганя, І.В. Зозулі, О.В. Бандурка, І.В. Вересмеєнко, І.П. Голосніченко, В.К. Гіжевський, А.Т. Комзюк, В.В. Маліков та інші займаються дослідженнями різних наукових питань. Однак імплементація нового законодавства, що стосується національної поліції, місцевого самоврядування та муніципальних законів, вимагає подальшого вивчення численних наукових і практичних аспектів взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування.

Метою роботи є проведення комплексного дослідження того, як взаємодія національної поліції та органів місцевого самоврядування впливає на проведення реформ у сфері громадської безпеки та правоохоронної діяльності, а також на захист прав і громадян, свободи мешканців у територіальних громадах. Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання:

- дослідження базових принципів, які регулюють співпрацю між поліцією та органами місцевого самоврядування;
- важливим завданням є визначення напрямів створення інститутів правоохоронної діяльності в державі та територіальних громадах;
- важливою частиною аналізу є вивчення практичних елементів міжнародної практики надання інституційної підтримки поліцейським організаціям у співпраці з місцевими органами влади;
- визначити особливості діяльності органів поліції в українській системі державного управління на різних рівнях;
- вивчення нормативно-правових змін щодо сприяння взаємодії національної поліції, органів місцевого самоврядування та жителів громади;

- визначення того, як поліцейські інституції та громадянське суспільство можуть взаємодіяти на місцевому рівні, передбачає визначення різних шляхів і напрямків їх взаємодії.

Об'єктом дослідження є вивчення динаміки взаємодії національних поліцейських органів і місцевих органів влади в межах територіальних громад. Предметом кваліфікаційної роботи є розв'язання поточних викликів, пов'язаних із удосконаленням механізмів та інструментів, які сприяють ефективній співпраці між поліцейськими установами та органами місцевого самоврядування.

Дослідження використовувало різноманітні наукові методи, включаючи вивчення структурних і функціональних аспектів поліції та місцевого самоврядування. державні органи, кількісний та якісний аналіз співпраці між національною поліцією й місцевими органами влади у підтримці громадської безпеки та правоохоронної діяльності, статистичні та аналітичні підходи до розуміння поліцейських послуг, наукова абстракція у вивченні міжнародної поліцейської практики, а також аналіз та синтез у визначенні ієрархічних відносин в концептуальних рамках. Аналіз нормативно-правових актів, таких як Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також статистичні матеріали, монографії зарубіжних і вітчизняних науковців та навіть соціальні мережі лягли в основу дослідження для цієї кваліфікаційної роботи.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні механізмів взаємодії Національної поліції з інститутами громадянського суспільства в контексті забезпечення національної безпеки шляхом доопрацювання існуючих підходів до розуміння суті та основних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування та Національної поліції України. Кваліфікаційна робота містить практичну значущість з огляду на можливість використання напружаних рекомендацій та пропозицій у діяльності Національної поліції України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1.1. Розуміння суті та основних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування та Національної поліції України

Неефективна співпраця між органами державної влади, місцевого самоврядування, національною поліцією та іншими правоохоронними органами проявляється у тривожному зростанні рівня злочинності та повсюдному нехтуванні правопорядком у громадах. Для вирішення гострої потреби у зміцненні громадської безпеки та захисту громадян і територій вкрай необхідно створити комплексну систему заходів, які сприятимуть ефективній координації між органами місцевого самоврядування та національною поліцією.

Щоб оцінити ефективність взаємодії органів місцевого самоврядування та національної поліції, важливо об'єктивно оцінити ефективність сучасних механізмів, які використовують поліцейські підрозділи в іноземних громадах, а також вплив органів місцевого самоврядування на операції іноземних правоохоронних органів. Вивчаючи прогрес поліцейських інституцій у цих громадах і зміцнення партнерства з владою, можна отримати цінну інформацію, визначити альтернативні підходи до співпраці та оцінити кількісні показники результатів правоохоронної діяльності в демократичних країнах. Такий комплексний аналіз зрештою сприятиме розробці конкретних рекомендацій щодо покращення координації між органами місцевого самоврядування та національною поліцією як на регіональному, так і на місцевому рівнях.

Основним обов'язком держави є підтримання верховенства права, що є надзвичайно важливою функцією, яку виконують різні органи державної влади та правоохоронні органи. Його метою є регулювання соціальних

взаємодій, підтримка громадської безпеки, захист громадян, виконання адміністративних дій, встановлення конституційних і правових рамок діяльності уряду тощо. Правоохоронні органи відіграють ключову роль у підтриманні правопорядку та забезпеченні громадської безпеки як на національному, так і на місцевому рівнях, дотримуючись основних принципів, викладених у Конституції України. Законодавство України включає Закон України «Про місцеве самоврядування» та «Про національну поліцію» [32].

Створення правової держави, утвердження демократичних засад у суспільстві зумовлюють необхідність створення конституційно-правового механізму підтримання правопорядку. Цей механізм складається як з динамічної, так і зі статичної складових, які систематично формують різні елементи правоохоронної діяльності, включаючи об'єкт, суб'єкти, зміст та інструменти. Усі гілки влади відіграють роль у цьому механізмі, сприяючи збереженню правопорядку та захисту громадської безпеки під час надзвичайних ситуацій та ситуацій, що створюють загрозу добробуту й свободам людей. Ефективне функціонування цього механізму залежить від інституційної підтримки правоохоронних органів, а також від їхньої компетентності та оперативності у забезпеченні конституційних прав громадян і охороні правопорядку [34].

Ефективно впроваджуючи комплекс заходів, адаптованих до особливостей кожної громади, правоохоронні органи можуть дотримуватись положень Конституції України, захищаючи права та свободи громадян, підтримуючи правопорядок на всіх рівнях та посилюючи роль поліції як у державному, так і в місцевому управлінні.

Основним конституційним обов'язком органів місцевого самоврядування є охорона правопорядку, що визнають як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Оскільки процес децентралізації завершився, стає вкрай важливим вчитися на ефективних практиках західних країн. У цих країнах органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні правопорядку, діючи на певних муніципальних рівнях для виконання цього.

Це положення Конституції України наділяє органи місцевого самоврядування повноваженнями забезпечувати правопорядок.

На органи місцевого самоврядування, як визначено Законом України «Про місцеве самоврядування», покладено обов'язки з охорони громадського порядку. Це передбачає спільну роботу органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, зокрема національної поліції, щодо забезпечення охорони громадського порядку в територіальних громадах [20].

Головний обов'язок Національної поліції – налагодження ефективної взаємодії та конструктивного партнерства між правоохоронними органами й органами місцевого самоврядування. У той час як поліцейські підрозділи беруть безпосередню участь в організації правоохоронної діяльності на регіональному та місцевому рівнях, муніципальні органи й органи місцевого самоврядування зазвичай делегують значну частину своїх повноважень з правоохоронної діяльності центральним органам влади. Така практика зберігається, незважаючи на те, що більшість питань і проблем виникає на місцевому рівні. Тому основним завданням Національної поліції є сприяння продуктивній співпраці та координації між поліцією та органами місцевого самоврядування з кінцевою метою здійснення безпеки, підтримання правопорядку та захисту конституційних прав громадян, які проживають на території територіальних громад [32].

В основу правового забезпечення регулювання взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування мають бути покладені принципи взаємодії та співпраці, забезпечення прав і свобод громадян, сприяння розвитку громадських ініціатив у сфері протидії злочинності та охорони правопорядку. Проактивна позиція Національної поліції щодо комунікації та взаємодії з органами місцевого самоврядування передбачає надання всебічної допомоги суб'єктам державної влади та місцевого самоврядування, представникам різних рівнів, кандидатам на посади в органах місцевого самоврядування, посадовцям, членам виборчих комісій та комісій референдуму, а також представників громадських організацій, що дозволяє їм

виконувати свої законні обов'язки. Особливо важливою є обов'язковість інформування посадових осіб місцевого самоврядування про стан законності та правопорядку на їхній території, а також спільно з місцевою владою забезпечувати безперебійну організацію масових заходів, безпеку громадян та охорону громадського порядку.

Для забезпечення виконання обов'язків з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки суб'єкти місцевого самоврядування зобов'язані вести спільний облік витрат. Законодавство України, зокрема Закон «Про Національну поліцію», визначає конкретних посадових осіб, які зобов'язані звітувати перед законодавчими та представницькими органами влади муніципальних утворень і громад [32].

До цієї категорії входять звіти, надані уповноваженими співробітниками правоохоронних органів широкій громадськості, а також керівникам поліцейських організацій як регіонального, так і територіального рівнів. Ці звіти містять цінну інформацію щодо методів взаємодії з іншими гілками виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, різними установами, асоціаціями та організаціями в громадській сфері. Ефективність діяльності територіальних поліцейських організацій залежить від рівня взаємодії, який вони встановлюють з різними рівнями владних структур, зокрема, з органами місцевого самоврядування, та рівня регуляторної допомоги, яку вони отримують щодо визначення інструментів і критеріїв оцінки колективної ефективності.

Реалізацію різних форм і напрямів взаємодії можна оцінити за допомогою якісних і кількісних показників, які поділяються на організаційно-правові, правоохоронні та консультативно-інформаційні. Ефективність такої взаємодії залежить від рівня організаційної та аналітичної підготовленості, а також матеріально-технічної бази державного управління в правоохоронних органах. Крім того, надзвичайно важливою є здатність керівників підрозділів поліції та муніципальних органів консультуватися й координувати процес взаємодії. Важливо зазначити, що цей процес передбачає обмін інформацією

про правопорядок, розробку комплексних цільових програм та виконання конкретних заходів. Крім того, створення спеціалізованих підрозділів у поліції й органах місцевого самоврядування є необхідним для забезпечення ефективної співпраці у підтримці правопорядку в громаді.

Участь представників територіальних органів у координаційних нарадах керівників поліції, спільна підготовка та узгодження нормативно-правових проєктів, взаємозалучення до нарад у територіальних громадах та органах поліції, присутність представників поліції у міжвідомчих комісіях та нарадах, спільні навчальні заходи, і спільна профілактична робота є найважливішими інструментами та формами співпраці [6].

Питання ієрархії в поліцейських організаціях є ключовим, оскільки це життєво важливо для скоординованих дій, колективних зусиль та ефективного використання ресурсів для підтримки правопорядку. Значну роль у залученні громадськості до гарантії безпеки та законності відіграють органи місцевого самоврядування. Імплементация муніципального кодексу відіграватиме ключову роль у вирішенні питань ієрархії та повноважень, а також посилюватиме участь інститутів громадянського суспільства у забезпеченні виконання законів. Це зрештою приведе до суттєвого зменшення незаконної діяльності та її негативного впливу [22].

Благотворний вплив на співпрацю матиме реалізація муніципальних ініціатив, спрямованих на підвищення громадської безпеки в територіальних громадах. Ці програми спрямовані на залучення всіх зацікавлених сторін, залучених до організації роботи правоохоронних органів з метою створення ефективної системи запобігання злочинам і правопорушенням у територіальному устрої. Крім того, серед інших цілей вони спрямовані на запобігання терористичній та екстремістській діяльності [5].

Основними завданнями програми безпеки населення територіальних громад мають бути вирішення таких завдань:

- запобігання актам тероризму та посилення безпеки громадських місць і місць з високою концентрацією людей;

- для підтримання правопорядку та безпеки громадян вкрай важливо налагодити ефективні методи контролю та оперативного оповіщення органів влади про правопорушення, що дозволить оперативно приймати рішення;
- здійснення заходів щодо попередження та протидії проявам екстремізму, расової й національної дискримінації, а також сприяння легальному працевлаштуванню неповнолітніх як засобу стримування протиправної поведінки;
- здійснення швидкого реагування поліцейськими організаціями до ефективного запобігання та реагування на надзвичайні ситуації як природного, так і техногенного характеру [6].

Для підвищення ефективності діяльності органів поліції лідерам територіальних громад слід надавати першочергову увагу сприянню участі в координації їх діяльності. Вони також повинні зосередитися на створенні сприятливих умов для ефективної діяльності поліції, створенні муніципальних органів відповідно до законодавства для охорони громадського порядку, активній участі в комплексному плануванні боротьби зі злочинністю, створенні правоохоронних комісій та запровадженні системи нагляду за їх діяльністю. Створення муніципальної поліції є вирішальним кроком до вдосконалення раціонального розподілу функцій і повноважень у системі правоохоронних органів на всіх рівнях.

Створення муніципальної поліції не повинно замінити національну поліцію, а має зосередитися на розмежуванні ролей і обов'язків для стримування злочинної діяльності та боротьби з нею. Ця організація має бути побудована на основі фундаментальних принципів місцевого самоврядування, підтримання законності та порядку в межах своєї юрисдикції та володіння юрисдикцією для вирішення питань місцевого значення. Вкрай необхідно, щоб повноваження муніципальної поліції були чітко прописані в статутах територіальних громад.

Удосконалення та запровадження демократичних інститутів взаємодії й співпраці органів влади всіх рівнів, у тому числі національної поліції, є вкрай важливим для ефективної участі органів місцевого самоврядування в правоохоронній діяльності, координації діяльності та формування майбутнього розвитку української державності, з акцентом на забезпечення публічної безпеки та порядку.

Ефективність цієї взаємодії тісно пов'язана з вивченням та використанням позитивного досвіду у сфері правоохоронної діяльності в іноземних державах, а також з дослідженням методів підвищення ефективності взаємодії поліції з органами влади.

Механічне використання вдалих прикладів взаємодії влади з поліцейськими силами демократичної країни сприяє загостренню комунікаційного дисбалансу, що призводить до негативних проявів правопорядку всередині місцевих громад [9].

Структура співпраці між національними правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування має бути пристосована до унікальних характеристик кожного регіону, включаючи його історію, культурну ідентичність, традиції, соціально-економічний статус та присутність організацій громадянського суспільства. Це сприятиме продуктивному партнерству між поліцією та місцевою владою.

1.2. Взаємовідносини між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування: національний та міжнародний вимір

Концепція безпеки розглядається як головна цінність і перевага в сфері соціальних відносин, і її значення стає ще більш виразним серед ескалації криз в економічній, політичній і соціальній сферах. Прийняття Верховною Радою України у 2015 році Закону України «Про Національну поліцію» привело до глибоких перетворень у механізмах діяльності правоохоронних органів та взаємодії правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування з

метою сприяння демократизації правоохоронної діяльності. На жаль, на думку як науковців, так і практиків, Закон «Про Національну поліцію» не встановлює чіткої ієрархії між різними категоріями.

Легітимність різноманітних функцій, які виконують правоохоронні органи, підривається через нерозкритий зміст таких термінів, як «громадська безпека» та «порядок» [32].

Провівши ретельну перевірку нормативно-правової бази, яка регулює діяльність правоохоронних органів в Україні, ми дійшли висновку, що поняття «громадська безпека» закріплено в Конституції України (статті 34-36), Кодексі КпАП України (розд. 14) [4] та Кримінального кодексу України (розд. 9). Крім того, Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» також стосується поняття «громадська безпека».

У новому законі немає терміну «громадський порядок», але вводиться поняття «громадська безпека». На жаль, існує недостатня інформація щодо цього поняття, що заважає поліції ефективно виконувати свої обов'язки щодо підтримання правопорядку та забезпечення безпеки громадян. На думку вчених, «громадська безпека» означає систему правил і відносин, встановлених на основі технічних і правових стандартів, з метою захисту життя, здоров'я та майна окремих осіб і організацій під час стихійних лих або інших надзвичайних обставин. Крім того, експерти визначають «громадський порядок» як наявність відповідних правил і норм поведінки, які поширюються на всіх членів суспільства, і результат дотримання цих правил [9].

Для вирішення правової колізії необхідно прирівняти терміни «громадська безпека» та «публічна безпека»; якщо цього не зробити, це вимагатиме внесення змін до щонайменше 5 тисяч правових документів.

Згідно з Указом Президента України від 4 березня 2016 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» та документом від 14 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» відповідно до закону № 92/2016 Національна поліція офіційно визначена основним суб'єктом, відповідальним за підтримання безпеки та

порядку в країні, забезпечення прав і свобод громадян, а також активне запобігання злочинній діяльності [33]. Законодавство чітко визначає основні обов'язки, покладені на Національну поліцію, серед яких:

- вжиття заходів для гарантії безпеки населення;
- державним установам та громадянському суспільству щодо виконання правоохоронних дій;
- вирішальним аспектом є розробка державної політики у сфері громадської безпеки та підтримання порядку;
- забезпечення обов'язкового виконання судових рішень;
- поліція відіграє вирішальну роль у гарантії безпеки та підтриманні порядку через надання послуг [32].

На рис. 1.1 подано ключові критерії за якими проводиться робота Національною поліцією України.



Рис. 1.1. Ключові критерії діяльності Національної поліції України

Джерело: сформовано автором

Оптимальний підхід до нагляду за правоохоронними органами та сприяння взаємодії між органами місцевого самоврядування й поліцейськими

підрозділами в розвинених країнах пов'язаний насамперед із запровадженням прогресивних моделей правоохоронної діяльності в територіальних громадах [22]. Проте в контексті України переважаюча тенденція показує, що через брак практичного досвіду сприяння співпраці між поліцією та владою на основі демократичних принципів вирішення організаційних проблем часто обумовлюється переслідуванням індивідуальних політичних інтересів або поверхневим застосуванням зарубіжних практик.

Поліцейські організації в іноземних країнах демонструють відмінні характеристики, які формуються розподілом функціональних обов'язків і обсягом повноважень на різних рівнях управління. Ці особливості є відображенням унікальної структури державної системи та рівня централізації процесів прийняття рішень у механізмах управління.

Визначення стилю управління базується на цій інформації, і він може мати три різні форми: жорстка централізація, часткова централізація та демократична децентралізація.

У сфері державного контролю початковий аспект зосереджується на адміністративних і директивних аспектах, які формують загальні стратегічні напрямки, підходи та діяльність поліцейських структур. Цей контроль також відіграє вирішальну роль в управлінні взаємодією між поліцією та іншими органами державного управління. У багатьох випадках керівний склад централізованих органів поліції є невід'ємною складовою державної структури. І навпаки, іноземні країни часто покладаються на спеціалізовані міністерства, щоб наглядати за загальним управлінням громадською безпекою та правоохоронними органами. Франція, Італія, Швеція, Данія та інші країни є яскравими прикладами централізованих поліцейських систем [6].

У напівцентралізованих поліцейських системах загальнодержавні органи управління поліцією мають обмежені повноваження щодо територіальних поліцейських формувань. Їхній контроль обмежується такими питаннями, як призначення вищих посадових осіб, створення інформаційно-комунікаційної системи, визначення загальних правил служби, впровадження

системи фінансування та вирішення організаційних питань. Проте територіальні утворення діють самостійно або під керівництвом органів місцевого самоврядування. Такий тип системи спостерігається в таких країнах, як Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Японія та ін. З іншого боку, децентралізована система управління поліцією, як це бачимо в США, демонструє мінімальну залежність від центральної влади [6].

Спосіб взаємодії поліції з силовими структурами та державними установами тісно пов'язаний з державною системою [20]. В авторитарних і тоталітарних державах поліція служить інструментом повного суспільного контролю, діючи як високомілітаризована і централізована організація. Управління поліцією здійснюється виключно центральною владою, що призводить до переважно односторонніх і церемоніальних відносин з місцевими органами управління. Крім того, будь-які форми громадського контролю за діяльністю поліцією повністю відсутні.

Незважаючи на те, що поліція досягла значних успіхів у боротьбі зі злочинністю, застосування широкомасштабних репресивних заходів проти осіб, яких правлячий режим вважає небажаними, замість того, щоб націлюватися виключно на кримінальні елементи, часто призводить до того, що значна частина населення в країнах з тоталітарними режимами виховує анти- поліцейські настрої.

У демократичному суспільстві поліція розглядається як унікальний правоохоронний орган, уповноважений застосовувати передбачені законом заходи сили для регулювання поведінки громадян і підтримки громадського порядку, безпеки та загальної соціальної структури. Незважаючи на обмежений рівень успіху в розкритті злочинів і періодичні труднощі в ефективній боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, поліція продовжує користуватися хорошою репутацією [20].

У демократичному виборчому процесі віра в правоохоронні органи впливає з впевненості в тому, що поліція діє в межах стратегії, спрямованої на зниження кримінальної напруги, водночас захищаючи права та свободи

людей. Сучасна діяльність поліцейських організацій у демократичних державах ґрунтується на принципах економічної та політичної різноманітності, пріоритетності захисту конституційних прав і свобод та пошуку консенсусу у вирішенні суспільних конфліктів.

Операції правоохоронних органів у США проводяться на кількох рівнях, включаючи федеральний, державний і місцевий. На відміну від багатьох інших країн, поліцейська система в США є децентралізованою, тобто немає централізованого органу, який би координував діяльність поліції. Натомість рішення щодо юрисдикції та діяльності поліції приймаються державними, окружними та муніципальними органами влади. Однак у США є Міністерство юстиції, яке контролює такі відомі федеральні правоохоронні органи, як ФБР, DEA та Служба імміграції та натуралізації [6].

Іншим аспектом, який варто відзначити, є чіткий розподіл функціональних обов'язків між різними правоохоронними органами Сполучених Штатів Америки, включаючи федеральні, регіональні та місцеві установи. Це означає, що поліцейські управління в кожному штаті та інших адміністративних регіонах працюють автономно, окремо від федеральних правоохоронних органів. Їхня головна відповідальність полягає у дотриманні конкретних правових норм їхніх відповідних регіонів, що знаходяться під юрисдикцією відповідних регіональних та місцевих органів влади.

Структура поліції Федеративної Республіки Німеччини відрізняється від структури Сполучених Штатів Америки своєю функціональністю та демократичністю. Ця відмінність є відображенням адміністративно-територіального устрою країни, який формується її федеративною формою. Система поліції в Німеччині поділяється на різні рівні, включаючи федеральний рівень, рівень землі та муніципальні органи громадської безпеки. У деяких землях, таких як Нижня Саксонія, Саар і Шлезвіг-Гольштейн, державна поліція має пріоритет, тоді як в інших, таких як Баварія та Гессен, муніципальні установи відіграють більшу роль. Федеральна поліція Німеччини включає кілька ключових підрозділів, включаючи Федеральне

відомство у кримінальних справах (відповідає за кримінальні розслідування), Федеральний департамент із захисту конституції (зосереджений на політичній розвідці та контррозвідці), Федеральну прикордонну охорону, військову поліцію Німеччини, Бундесверу, Служби митних розслідувань Міністерства фінансів, залізничної, транспортної та повітряної поліції при Міністерстві транспорту [20].

У підпорядкуванні Федерального міністерства внутрішніх справ функціонують Федеральна прикордонна охорона та Федеральний департамент кримінальної поліції. Ця ієрархічна структура відповідає за нагляд за національним кордоном, боротьбу з організованою злочинністю, запобігання торгівлі наркотиками, боротьбу з нелегальною імміграцією та забезпечення громадської безпеки на транспорті. На Федеральний департамент кримінальної поліції в першу чергу покладено завдання з розслідування надзвичайно небезпечних злочинів, боротьби з фальшивомонетництвом і правопорушеннями на ринку цінних паперів, а також вирішення інших питань важливого національного значення.

Відповідно до Основного закону Федеративної Республіки Німеччина, землі також уповноважені проводити поліцейські операції. Ця відповідальність належить до компетенції регіональних правоохоронних органів.

Різні гілки правоохоронних органів охоплюють громадську поліцію, кримінальну поліцію та ряд спеціалізованих служб. Основні обов'язки поліції громадської безпеки включають запобігання та припинення злочинної діяльності, а також нагляд за певними видами операцій і моніторинг доріг. З іншого боку, кримінальна поліція проводить оперативно-розшукові заходи по боротьбі з тяжкими правопорушеннями. Крім того, до складу спеціальних служб входять водна поліція, яка контролює транспортування небезпечних матеріалів, та інші спеціалізовані підрозділи поліції.

Силова реакція на масові порушення громадського порядку, широко відома як «оперативне втручання», є темою, що викликає інтерес [23].

Співпраця між поліцейськими силами Німеччини на різних рівнях сприяє угодам, укладеним між федеральним міністерством внутрішніх справ і міністерством внутрішніх справ кожної землі, а також постійною координацією, яку забезпечує рада міністрів внутрішніх справ.

Розглянута вище модель підкреслює важливість управління регіональною поліцією. У такому підході МВС на центральному рівні в першу чергу зосереджується на загальній координації та розробці навчальних програм. Децентралізація є ключовим аспектом управління поліцією, що дозволяє провінціям мати власні закони для підтримки правопорядку та боротьби зі злочинністю в межах своєї юрисдикції. Призначення керівників поліції також здійснюється МВС на регіональному рівні [8].

При розробці моделей координації між правоохоронними органами та громадами в Україні вкрай важливо чітко визначити роль поліції в рамках владних структур з урахуванням рівня децентралізації влади. Поліція, поряд із військовими, силовими структурами та пенітенціарними установами, є ключовими установами, відповідальними за виконання повноважень виконавчої влади [14].

У країнах з англосаксонською правовою системою, таких як США та Велика Британія, конституційні закони конкретно не визначають поліцію як гілку виконавчої влади. Натомість увага зосереджена насамперед на незалежній та окремій ролі поліції у розслідуванні злочинів, висуненні звинувачень і передачі справ до суду, а не на здійсненні влади. Навпаки, країни Латинської Америки та Європи, такі як Іспанія, Італія, Франція, Аргентина та Бразилія, мають у своїх конституційних законах положення, які стосуються участі поліції у здійсненні влади. Судова влада контролює функції поліції. У цьому контексті участь поліцейських у розслідуванні кримінальних справ має додатковий характер [23].

Спільні риси, виявлені в різних поліцейських системах, незалежно від національних відмінностей, сформовані унікальною роллю поліції як правоохоронного органу в демократичних державах з децентралізованою

системою управління. Ключовою характеристикою є багаторівнева структура поліцейських систем, де різні формування, підпорядковані як національним органам, так і місцевим органам влади, виконують поліцейські функції. Це особливо очевидно в США, де існує понад 40 000 окремих поліцейських структур.

Ситуація, яка спостерігається в зарубіжних країнах, представляє собою парадоксальний сценарій. Хоча багато країн запровадили децентралізований підхід до управління діяльністю поліції, державна бюрократія все ще зберігає значну присутність у цій сфері. Ця подвійність виникає через необхідність збалансувати демократичні та авторитарні методи прийняття рішень у контексті різноманітного розвитку. Це стосується не лише організації та діяльності державного апарату в цілому, а й функціонування поліції [20].

Однак зазвичай спостерігається поступовий перехід від децентралізованих поліцейських сил до більш централізованої системи управління, а в деяких випадках навіть до прямого придбання. Зворотна тенденція, коли централізоване управління децентралізується, у світовій практиці зазвичай не спостерігається [20]. Одночасно зростає впровадження нових підходів і стратегій в організації правоохоронних органів, які передбачають поєднання галузевого керівництва всередині поліції та нагляду як з боку територіальних органів влади, так і різних громадських установ.

У розвинутих демократіях триває пошук тонкої рівноваги між централізацією та децентралізацією, коли йдеться про управління поліцейськими силами. Вчені наводять безліч причин, які підтримують інтеграцію як централізації, так і децентралізації в єдину структуру для управління силою.

Останнім часом велика увага приділяється пошуку найкращих методів для співпраці територіальних органів влади та периферійних поліцейських організацій без шкоди для їхньої автономії. США, Німеччина та інші країни активно досліджують це питання. У результаті було досягнуто консенсусу, що

двосторонні та багатосторонні угоди разом із регулярними консультаціями є дуже ефективними для координації поліцейських операцій у місцевих громадах.

У зарубіжних країнах усталений спосіб встановлення відносин між місцевою владою та поліцейськими підрозділами полягає в угодах між різними рівнями правоохоронних органів. Ці угоди відіграють вирішальну роль у зміцненні співпраці та визначенні умов взаємодії. На міжнародному рівні вже давно визнано ефективним боротися зі злочинністю шляхом реалізації профілактичних програм. Ці програми можуть бути спрямовані на конкретні види злочинів у національному, регіональному чи місцевому масштабі. Основною метою цих програм є посилення та активізація співпраці поліції з місцевою владою, громадськістю та різними департаментами й організаціями. У результаті цей підхід став одним із найпоширеніших методів сприяння співпраці між вищезгаданими організаціями та структурами.

Організація та реалізація ініціатив із запобігання злочинності в деяких країнах Європи, Північної Америки та Азії становить значний інтерес. У Сполучених Штатах Америки, наприклад, програми боротьби зі злочинністю поділяються на два основні типи:

1. Комплексні програми, спрямовані на контроль та стримування злочинності шляхом запобігання, втручання, та методи переслідування;
2. Профілактичні програми, які здійснюються як правоохоронними органами (як правило, у співпраці з громадою), так і громадськими ресурсами. Слід зазначити, що хоча програми боротьби зі злочинністю впроваджуються на різних рівнях, програми профілактики, як правило, спрямовані на конкретні заходи попередження злочинності на місцевому рівні. У цих випадках федеральний уряд пропонує керівництво, фінансову підтримку, організаційну допомогу та методичні ресурси місцевим органам влади для успішного впровадження профілактичних програм. Так, наприклад, місцеві громади та їхні організації, які активно беруть участь у програмах запобігання злочинності, отримують фінансування від національних приватних та

громадських організацій. Основними виконавцями цих програм є місцеві органи поліції та місцеві громади [25].

Програмні закони, такі як програма захисту свідків, прийняті в США та інших країнах. Ці закони окреслюють цілі програм, визначають заходи, які необхідно вжити, встановлюють відповідальні органи, надають необхідні повноваження виконавцям, координують діяльність між різними установами, визначають джерела фінансування та встановлюють заходи контролю [20]. Реалізація цих програм передбачає прийняття рішень керівними органами відділів поліції у взаємодії з місцевими органами влади та керівництвом інших відомств або приватних компаній і організацій, якщо вони залучені до вирішення конкретних питань у рамках програми [6].

Прагнення покращити результати боротьби зі злочинністю проявляється у зростаючій кількості ініціатив і стратегій запобігання злочинності. Це зростання свідчить про прихильність влади, правоохоронних органів і громадськості Сполучених Штатів Америки. Правоохоронні органи, як правило, віддають пріоритет програмам, які передбачають виділення фінансових ресурсів для підвищення ефективності або розвитку конкретних аспектів поліцейських послуг. Це може бути збільшення чисельності персоналу, покращення технічного оснащення або підвищення загальної ефективності [20].

Реалізація різноманітних профілактичних програм у боротьбі зі злочинністю є ефективним засобом взаємодії органів державної влади області та територіальних правоохоронних органів. Цей метод демонструє свою ефективність завдяки досягнутим позитивним результатам, підкреслюючи його значні переваги у зовнішньому впливі. Правоохоронні органи складаються з персоналу як територіальних органів влади, так і низки цивільних установ.

Для забезпечення успішного виконання цих програм вкрай важливо, щоб поліція отримувала підтримку та активну участь державних органів, муніципалітетів та широкої громадськості. Як зазначив видатний польський

науковець А. Мисюк, існують практичні причини, чому ці суб'єкти можуть вирішити не займатися безпосередньо охороною громадського порядку та безпеки, наприклад, необхідність спеціальних навичок, професіоналізація завдань та постійні фінансові інвестиції, необхідні для боротьби зі злочинністю [12]. Розглядаючи участь регіональних урядів іноземних держав у підтримці правопорядку, стає очевидним, що їхні інтереси тісно збігаються з інтересами правоохоронних органів. І територіальні органи управління поліції, і регіональні органи влади мають спільну мету подолання викликів у цій сфері.

Ключ до добре функціонуючої поліції полягає в здатності узгодити суперечливі інтереси та встановити гармонійний баланс. Цього можна досягти за допомогою системи, яка забезпечує баланс між централізованим і децентралізованим управлінням, дозволяючи використовувати ефективні методи спілкування та співпраці. Важливо чітко визначити сфери контролю та спільної відповідальності у сфері безпекового права, створюючи злагоджені відносини між територіальними та галузевими органами управління поліції.

У демократичних суспільствах поліцейські системи відрізняються своєю прихильністю до забезпечення соціально-економічної та політичної стабільності, надання значних фінансових ресурсів і сприяння широкій участі правоохоронних органів у регіональному та місцевому управлінні.

Практика, яка спостерігається в інших країнах, свідчить про те, що структура поліцейських систем часто відображає модель державного управління, прийняту в конкретній країні. В Україні неефективне впровадження моделі державного управління викликає ефект доміно, що призводить до створення неефективних поліцейських інституцій, ускладнення співпраці з іншими державними структурами та гострої потреби в комплексних реформах в обох сферах.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1. Аналіз рівня взаємодії органів влади та громадських організацій

У наш час інститути громадянського суспільства відіграють ключову роль у різних сферах, охоплюючи захист прав людини та громадянина, захист інтересів різноманітних груп громадян, пропонування соціальних та інших основних послуг, участь у філантропічних та волонтерських ініціативах, очолюючи освітні й культурні ініціативи, збереження навколишнього середовища, оцінка виконання державної політики, нагляд за діями органів влади, вжиттям антикорупційних заходів тощо.

Інститути громадянського суспільств (ІГС) а все більше визнаються тими, які відіграють вирішальну роль в українському суспільстві. Дослідження, проведене фондом «Демократичні ініціативи», показало, що в усіх регіонах України, крім Криму та окупованих територій, більшість громадян (60%) вважають, що громадські організації в їхніх містах чи селах потрібні. Це переконання залишається стабільним протягом багатьох років, у 2013 році так само висловлювалися 58% респондентів, а 18% - були проти. Основними видами діяльності, на яких громадяни мають зосередитися у громадських організаціях, є захист соціально незахищених верств населення (57% респондентів), моніторинг діяльності влади (55%), надання правової та іншої допомоги у відстоюванні прав (45%), об'єднання людей зі спільними інтересами (34%), підтримка військових і волонтерів у збройного конфлікту (31%) [25].

У сучасному українському суспільстві постійний розвиток і становлення громадських організацій свідчить про зростаючу здатність впливати на численні аспекти суспільного життя, включно з політичною

сферою. Це видно через їх моніторингову діяльність, яка зосереджена на громадськості та сприяє зміцненню їх інституційних можливостей [23].

Організації громадянського суспільства діють у сферах соціальної, культурної та комунікаційної сфер, зосереджуючись на захисті прав людини, аналізі політики та участі в процесах реформ, зокрема децентралізації [23]. Одночасно, на основі відгуків представників ІГС, вони визначили кілька нагальних проблем щодо розвитку організацій ІГС, які викладено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Проблеми розвитку організацій громадянського суспільства на сучасному етапі

№ п/п	Назва проблем	% опитаних, які вказали на проблему, як важливу
1.	Фінансові складнощі: брак фінансування, зокрема постійного, відсутність українських донорів, неможливість виділяти кошти для організаційного розвитку організацій	55%
2.	Проблеми у взаємодії з державою: погрози з боку влади, корупція, відсутність діалогу з владою, неналежне виконання з боку влади законів, що стосуються ОГС та реалізації їхніх прав	43%
3.	Кадрові проблеми: недостатній професійний рівень, вплив професійних кадрів, проблеми з підвищенням кваліфікації	23%
4.	Інституційні проблеми: відсутність стандартів ведення благодійної діяльності; неефективність роботи громадських рад; нерегульованість податкового законодавства для неприбуткових організацій	н/д

Джерело: сформовано автором за результатами опитування

Незважаючи на зростання кількості громадських організацій, вплив на рівень залучення громадян до діяльності ІГС є мінімальним. Невелика частина громадян України вважає себе активними учасниками громадських ініціатив, і цей відсоток з 2013 по 2018 рік залишається постійним на рівні 8-10% [30].

Останніми роками відбулося помітне зміщення фокусів громадських організацій, про що свідчить оцінка, проведена Центром соціальних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень. Серед новозареєстрованих громадських організацій значна частина присвячена вирішенню різноманітних питань. Серед них – надання допомоги українським

військовослужбовцям, а також підтримка учасників та ветеранів АТО–ООС. Крім того, велика увага приділяється захисту прав та задоволенню потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та осіб, які постраждали від конфлікту й окупації. Також набула актуальності волонтерська діяльність, зокрема щодо надання допомоги цивільному населенню, в тому числі переселенцям та мешканцям прифронтових зон підконтрольних Україні Луганської та Донецької областей. Крім того, пандемія COVID-19 призвела до сплеску волонтерського руху та активізації залучення до нього благодійних організацій та фондів [35].

Зусилля ІГС, які спрямовані на організацію волонтерської роботи та благодійних ініціатив, а також вирішення соціальних проблем, з якими зіштовхуються окремі групи людей, безперечно мають позитивний характер, особливо, якщо взяти до уваги обмежені фінансові ресурси та неефективність державних механізмів надання допомоги цим особам. Проте важливо зазначити, що така діяльність не має істотного впливу на покращення загальної політичної і соціально-економічної ситуації в країні та територіальній громаді. Насправді вони можуть ненавмисно дозволити владі перекласти відповідальність за вирішення певних проблем на ІГС, замість того, щоб заохочувати владу до підвищення ефективності.

Сьогодні, ІГС виконують подвійну роль, надаючи консультаційні та дорадчі послуги, наприклад участь у громадських радах та аналіз проєктів нормативно-правових актів, а також виконуючи контрольні функції, такі як боротьба з корупцією та контроль за правильним використанням коштів органами влади й посадовими особами.

Наразі в Україні реалізується Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України 3 листопада 2010 року у Положенні № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», та в якому визначено основні засади організації й проведення органами виконавчої влади консультацій з

громадськістю з питань державної політики [24]. Згідно з положеннями Порядку ці консультації здійснюються з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання їм необмеженого доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, забезпечення прозорості, відкритості та гласності їх діяльності.

Основною метою цих консультацій є налагодження постійного діалогу між органами виконавчої влади та громадськістю, активізація процесу прийняття рішень з важливих державних і суспільних питань шляхом врахування громадської думки, створення можливостей для участі громадян у розробленні проєктів рішень.

Крім того, Положенням визначено, що консультації з громадськістю проводяться з питань, що стосуються соціально-економічного розвитку держави, і забезпечення прав та свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Результати цих консультацій належним чином враховуються виконавчим органом під час прийняття остаточних рішень або під час подальших заходів.

Під час взаємодії з громадськістю вкрай важливо мати чітко структурований план проведення консультацій, який відповідає цілям, визначеним у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, Державній програмі економічного і соціального розвитку України, плані законодавчої роботи та інших відповідних документах. Крім того, важливо враховувати інформацію, отриману під час попередніх консультацій з громадськістю.

Для створення такого орієнтовного плану, що відображає думки та пропозиції громадськості, важливо врахувати внески громадських рад, утворених при різних державних органах, зокрема міністерствах, центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласні адміністрації, а також адміністрації міст Києва та Севастополя. Крім того, консультативні урядові установи (ІГС) мають можливість ініціювати консультації з громадськістю з тем, які не охоплені індикативним планом.

Зробити це вони можуть шляхом подання відповідних пропозицій як до громадської ради, так і безпосередньо до виконавчої влади.

Відповідно до закону різні суб'єкти, такі як громадські об'єднання, релігійні та благодійні організації, творчі спілки, професійні спілки та їх об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші неділові товариства й установи вважаються частиною цих ІГС.

Інститут громадських рад, який є засобом комунікації між органами виконавчої влади, МГС та ОБ, являє собою поєднання сприятливих і несприятливих елементів.

Діяльність громадських рад є корисною завдяки їх ролі у сприянні нормативно визначеній формі діалогу між громадськістю та державою. Цей діалог, підкріплений законодавчою базою та певною систематичністю, може позитивно вплинути на якість управлінських рішень, тим самим підвищуючи прозорість, публічність і чуйність влади до громадян за сприятливих умов.

Формування цих рад характеризується кількома негативними моментами. По-перше, вони створюються за підходом зверху вниз, коли рішення приймаються найвищими владними особами в конкретній юрисдикції чи місцевому уряді. Процес відбору членів ради є суб'єктивним та авторитарним, позбавленим прозорості й демократичних принципів. Немає визначених критеріїв відбору, і процес часто контрольований владою, а не відкритий демократично. Крім того, ради діють під керівництвом органів виконавчої влади, а не як самостійні утворення, що ще більше підкреслює їх походження та спрямованість. Важливим аспектом їх функціонування є також частота зустрічей.

Ради та інститути громадянського суспільства не мали повноважень щодо порядку денного чи рішень, прийнятих під час обговорень; ці питання належали виключно до сфери відповідальності урядовців. Як наслідок, їхня робота велася переважно в закритому режимі, у відриві від потреб громадянського суспільства та непрозоро. Отже, їх загальна ефективність

була мінімальною через брак належної інформації та взаємодії з громадськістю [18].

Неефективний та надмірно жорсткий характер роботи громадських рад свідчить про їхню поверхневу та консультативну роль. Насправді ці організації обмежуються наданням порад і не мають реальної влади у формуванні політичних рішень [13].

Для посилення залучення громадськості до контролю за діяльністю влади було впроваджено новий захід – створення рад громадського контролю. Таку раду – Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України – створено відповідно до статті 31 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України». Ця ініціатива спрямована на посилення участі громадськості у керуванні громадою.

Для забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю Національного антикорупційного бюро України було створено Раду громадського контролю у складі 15 осіб [9]. Ця рада формується шляхом відкритого та прозорого конкурсу, коли громадяни, які проживають в Україні, беруть участь в онлайн-голосуванні для визначення рейтингів.

Проте механізм створення Ради громадського контролю має кілька суттєвих недоліків. По-перше, формулювання «громадяни, які проживають на території України» не обмежується громадянами України, а це означає, що у голосуванні за членів Ради можуть брати участь і громадяни інших держав, які проживають в Україні, в тому числі громадяни держави-агресора. По-друге, положення Закону, яке дозволяє голосувати будь-якому громадянину, який проживає в Україні, навіть ув'язненому за корупційні злочини, підриває принцип активної участі та професійного досвіду, необхідних для членів громадських рад, як зазначено в критеріях формування цих рад.

Відповідно до Типового положення про громадську раду при міністерстві, Раді міністрів Республіки Крим, обласних, містах Києва та Севастополя, районних, та у містах Києві та Севастополі до державної

адміністрації, затвердженого постановою КМУ від 3 листопада 2010 року № 996 (з наступними змінами), склад громадської ради при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Києві та Севастополі міста, району, у містах Києві та Севастополі державна адміністрація має повноваження обирати представників ІГС до громадської ради за умови, що вони активно займаються діяльністю, дослідженнями, послугами, проектами тощо в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці мінімум за шість місяців до опублікування повідомлення виконавчого органу про утворення громадської ради.

При цьому до складу громадської ради можуть входити виборні представники ІГС, які володіють знаннями у відповідних сферах. Такий досвід підтверджується їхньою освітою, науковими ступенями, опублікованими працями, науковими внесками та залученістю до реалізації проекту, що підтверджується інформацією, оприлюдненою щонайменше за 12 місяців до офіційного оголошення органом виконавчої влади про утворення громадської ради [24] .

Законодавство містить конкретні критерії, яким мають відповідати кандидати для того, щоб бути членами громадської ради при різних державних органах. До таких органів належать Рада Міністрів Республіки Крим, обласні ради, Київська та Севастопольська міські ради, районні ради, районні ради в Київській та Севастопольській областях. Ці кваліфікаційні вимоги створені для того, щоб до складу кожної ради входили особи, які активно займаються у відповідній сфері та володіють професійними знаннями. Однак важливо зазначити, що Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» не визначає конкретних кваліфікаційних вимог до осіб, які бажають стати членами Ради громадського контролю. Попри те, що Рада громадського контролю при Національному бюро наділена кількома значними повноваженнями, НАБУ залишається впливовим суб'єктом, який наділено конкретними повноваженнями, а саме:

1. Можливість отримати знання щодо діяльності, виконання планів і завдань Національного бюро;
2. Після ретельного вивчення звітів, наданих Національним бюро, його висновки ретельно розглядається та затверджується;
3. Організація обирає двох представників зі своїх членів, які потім входять до його складу;
4. Дисциплінарна комісія Національного бюро контролює питання дисципліни в організації. Положення про Раду громадського контролю також надає конкретні права (особі/особі) за (обставин/ситуацій).

Подібний підхід у формуванні рад громадського контролю дотримується і Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Державне бюро розслідувань. Відповідно до статті 14 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції» НАЗК підлягає громадському контролю через Громадську раду. Ця рада, що складається з 15 осіб, обирається шляхом відкритого та прозорого конкурсного відбору. Конкурс проводиться шляхом онлайн-рейтингового голосування, в якому можуть брати участь громадяни, які проживають в Україні. Рада формується за результатами цього конкурсу в порядку, встановленому КМУ. Висувати кандидатів на конкурс можуть громадські об'єднання, які не менше двох років активно працюють у сфері запобігання корупції та мають докази реалізованих проєктів. Варто зазначити, що закон не визначає вимог до осіб, які бажають увійти до складу Громадської ради.

Водночас Громадська рада НАЗК має низку значних повноважень, одним із яких є вплив на кадрові рішення відомства, а саме:

1. Організація обирає зі свого складу не більше трьох представників, які залучаються до різноманітних комісій з проведення конкурсів на заміщення вакантних посад у НАЗК, а також дисциплінарних комісій, які ведуть дисциплінарні провадження;
2. До складу НАЗК входять державні службовці;

3. Ретельно отримує інформацію про діяльність НАЗК, хід виконання планів і завдань, оцінює ефективність виконання НАЗК його повноважень;
4. Здійснює дослідження обставин збереження незалежності НАЗК, що є основним фокусом аналізу;
5. Виконує проведення перевірки річного звіту НАЗК, затвердження та формування висновку з нього;
6. Комітет розглядає та погоджує проєкт національної доповіді про реалізацію засад антикорупційної політики, надає висновок за результатами;
7. Активно бере участь у формуванні як антикорупційної стратегії, так і відповідної державної програми, сприяючи їх розробці та реалізації;
8. Здійснює активну участь у розробці нормативно-правових проєктів для Національного агентства та надає їм комплексну оцінку й рекомендації;
9. Національне агентство уповноважує Громадську раду здійснювати додаткові повноваження, передбачені Положенням.

На Державне бюро розслідувань покладено попередження, виявлення, припинення, розкриття та розслідування різноманітних завдань, а саме:

- розслідуванню підлягають злочини, вчинені особами, які займають керівні посади, визначені статтею 9 Закону України "Про державну службу", у тому числі посадовими особами першої-третьої категорій посад державної служби, суддями, працівниками правоохоронних органів, детективами НАБУ, якщо не зазначено інше;
- не підслідні злочини, вчинені посадовими особами НАБУ, заступником Генерального прокурора та іншими прокурорами САП, за винятком випадків, коли досудове розслідування здійснюється Групою внутрішнього контролю НАБУ.

Рада громадського контролю при Державному бюро розслідування діє відповідно до Положення, затвердженого Президентом України 5 лютого 2020 року (Указ № 42/2020). Формування Ради громадського контролю при

Державному бюро розслідування передбачає конкурсний процес, який включає різні етапи.

На офіційному сайті ДБР користувачі можуть оцінювати інтернет-голосування [10]. Варто зазначити, що початкове формування Ради громадського контролю при ДБР не передбачало інтернет-голосування. Цікаво, що саме ця Рада громадського контролю єдина серед усіх антикорупційних органів відкрито критикувала дії керівника організації, яку вона контролювала. Це свідчить про його справжню автономію від керівництва ДБР [10].

Водночас боротьба з корупцією залишається гострою вимогою як громадян України, так і міжнародної спільноти. Незважаючи на імплементацію законодавства про створення спеціалізованих антикорупційних інституцій (НАБУ, НАЗК, САП, ДБР) та надійних механізмів громадського контролю, поширеність корупції не зазнала суттєвих змін.

Вивчаючи Індекс сприйняття корупції (CPI), стає очевидним, що Україна розпочала шлях антикорупційної реформи з показником CPI-25 із 100 у 2013 році. Це поставило Україну на 142 місце зі 175 країн, затиснуту між Угандою і Коморськими островами (рис. 2.1).

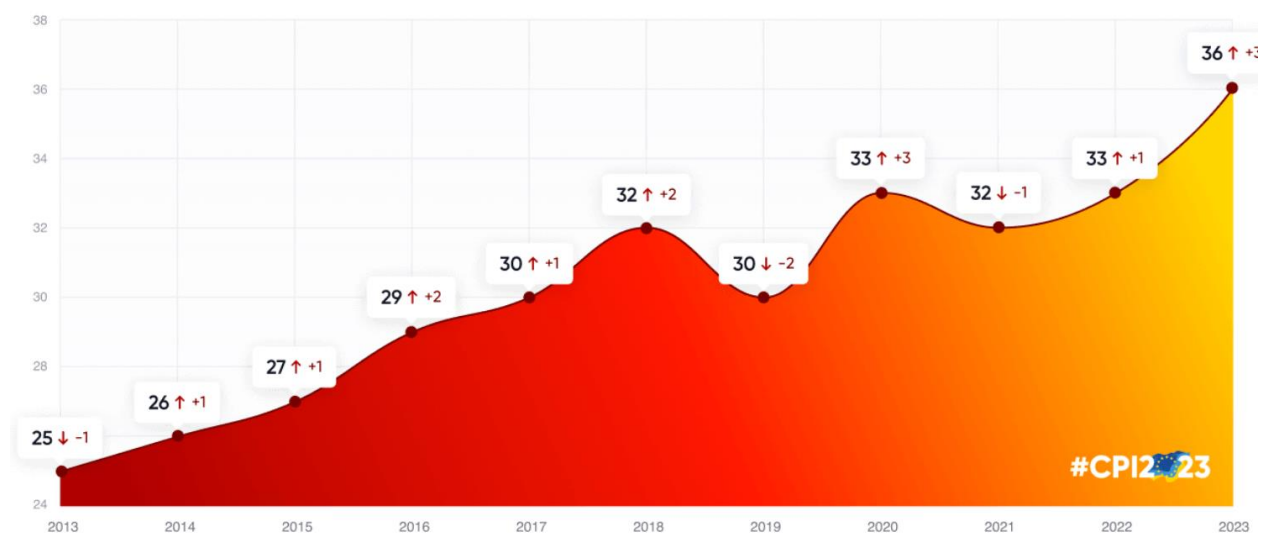


Рис. 2.1. Індекс сприйняття корупції: динаміка 2013-2023 рр, %

Джерело: сформовано автором на основі [11]

За показниками CPI-2023 Україна посіла 104 місце у світовому рейтингу разом із Киргизстаном, Азербайджаном та Джибуті з результатом 36 балів [11]. Незважаючи на таке розташування, відчутного прогресу в боротьбі з корупцією немає. Важливість цього питання підкреслюють як професіонали, так і звичайні люди.

Згідно з результатами експертного опитування «Шоста річниця Майдану: експертна оцінка подій, наслідки та уроки на майбутнє», здійсненого Фондом «Демократичні ініціативи», що проходив з 7 по 19 листопада 2022 року, в якому взяли участь 80 експертів, 38 з яких одним із головних завдань Майдану, яка не була досягнутою, назвали відсутність системної боротьби з корупцією (табл. 2.2) [35].

Таблиця 2.2

**Результати експертного опитування
(«Які цілі Майдану не були досягнуті?»)**

Назва цілі	Кількість згадок
Відсутність системної боротьби з корупцією	38
Не відбулося якісного «перезавантаження» системи влади та оновлення принципів її діяльності, приходу якісно нових еліт та люстрації старих	30
Не відбулося деолігархізації політики та економіки	24
Не притягнуто до відповідальності винних у злочинах проти учасників Євромайдану та покарання представників попереднього режиму за вчинені злочини	22
Відсутність економічних реформ та зростання рівня життя населення	6
Не досягнуто стабільності національних інститутів	3
Інше	5
Не сформовано консолідованої позиції громадянського суспільства для його впливу на владу – 2 Не збережено територіальної цілісності України – 1 Не досягнуто верховенства права – 1 Розбудова основи для модернізації країни – 1	

Джерело: сформовано автором [35]

Занепокоєння приблизно 39,8% опитаних (рис. 2.2) [35], як показало соціологічне дослідження «Екологічні тренди в Україні: погляд громадян», проведене Інститутом Горшеніна та Представництвом Фонду Фрідріха Еберта, в Україні зосереджено навколо корупції в уряді.

ЯКІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ВАС ХВИЛЮЮТЬ НАЙБІЛЬШЕ?

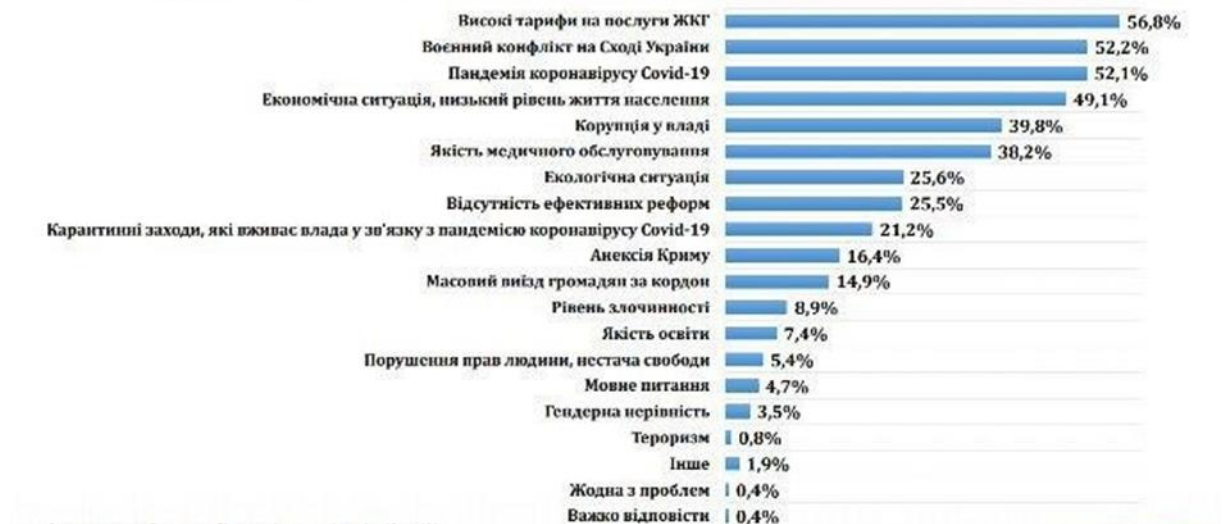


Рис. 2.2. Результати соціологічного дослідження

«Екологічні тренди в Україні: погляд громадян»

Джерело: сформовано автором на основі [35]

Водночас серед проблем, які хвилюють українців, є різні питання, зокрема завищені тарифи на житлово-комунальні послуги (турбують 56,8% респондентів, займаючи перше місце), економічна ситуація в країні та низький рівень життя населення (турбує 49,1% респондентів), а також якість медичного обслуговування (турбує 38,2% респондентів), усе це можна опосередковано пояснити поширеною корупцією в державі.

2.2. Особливості взаємодії державних органів та інститутів громадянського суспільства під час воєнного стану

Воєнний стан є винятковим станом, коли держава вживає надзвичайних заходів для забезпечення національної безпеки.

В таких умовах взаємодія державних органів та інститутів громадянського суспільства може мати свої особливості. Нижче розглянуті деякі з них:

1. Централізація влади: під час воєнного стану може відбутися централізація влади в руках виконавчої влади. Це може призвести до

обмеження функцій інших гілок влади та інститутів громадянського суспільства.

2. Обмеження прав та свобод: введення воєнного стану може супроводжуватися обмеженням деяких прав та свобод громадян. Це може вплинути на діяльність громадських організацій та інших інститутів громадянського суспільства.

Мобілізація ресурсів: державні органи можуть взяти під свій контроль різні ресурси для забезпечення потреб оборони. Це може включати економічні ресурси, транспортні засоби та інші об'єкти, що можуть використовуватися для ведення війни.

Взаємодія у галузі інформації: під час воєнного стану важливо взаємодіяти в галузі інформації. Це може включати розповсюдження правдивої та об'єктивної інформації про ситуацію, а також координацію зусиль для протидії дезінформації.

Участь у прийнятті рішень: збільшена участь громадськості та представників громадянського суспільства у прийнятті рішень може сприяти ефективному управлінню кризовою ситуацією та підтримці легітимності влади.

Гуманітарні питання: під час воєнного стану гостріша увага приділяється гуманітарним питанням, таким як захист цивільних осіб, надання гуманітарної допомоги та забезпечення прав людини.

Моніторинг та контроль: важливо встановити систему моніторингу та контролю за діяльністю державних органів у воєнний період, щоб уникнути можливого зловживання владою та порушень прав громадян.

Ці особливості взаємодії під час воєнного стану підкреслюють важливість збалансованого підходу між потребами безпеки та забезпеченням прав та свобод громадян.

Агресивні військові дії російської федерації проти України, які розпочалися 24 лютого 2022 року, не лише поставили під загрозу свободу, добробут та життя мільйонів громадян України, а й створили загрозу самому

існуванню Української держави. Це усвідомлення спонукало до широкомасштабної мобілізації громадянського суспільства з метою надання допомоги державним органам і місцевій владі у вирішенні питань оборони, а також у вирішенні проблем, з якими зіштовхуються мешканці оточених, окупованих або охоплених війною територій. Прикладом цієї підтримки є різноманітні ініціативи, як-от заклик Українського союзу промисловців і підприємців про допомогу Збройним Силам України та прожитку міст, створення українськими програмістами проєкту «Prykhystok.in.ua», який сприяв відкриттю тимчасового розміщення десятків тисяч переміщених осіб, а також зусилля української діаспори у зборі коштів, доставці гуманітарної допомоги, допомозі біженцям, політичному тиску на уряди країн з українським населенням [36].

Так само урядовці звернулися по допомогу до громадськості. Так, наприклад, голова Львівської обласної військової адміністрації М. Козицький, звернувся до мешканців Львівщини, закликаючи їх на волонтерських засадах допомагати внутрішньо переміщеним особам [26].

Визнаючи важливість підтримки організацій громадянського суспільства та сприяння продуктивній співпраці з ними, влада докладала зусиль для участі в прозорих дискусіях з цими групами. Зокрема, Президент закликав українські ЗМІ ширше висвітлювати досягнення Збройних Сил і втрати ворога, а також заохочувати громадян згуртуватися на боці війська. Здійснюючи подальше посилення взаємодії з громадянським суспільством у період дії воєнного стану у зв'язку з агресією російської федерації проти України, Президент видав Указ під назвою «Запитання радника – уповноваженого Президента України з питань взаємодії з громадськими формуваннями та добровольчими формуваннями, які беруть участь у забезпеченні національної безпеки» [26] датований 1 березнем 2022 року і має номер 86/2022.

Співпраця влади та СБУ відіграє вирішальну роль у протидії військовій агресії проти України. Представники Державної служби охорони

відповідають за координацію доставки конкретної допомоги Збройним Силам України та вирішення проблем, з якими зіштовхуються внутрішньо переміщені особи, що зрештою полегшує навантаження на владу. Наприклад, Благодійному фонду «Повернись живим» за час своєї діяльності вдалося акумулювати понад 20 мільйонів доларів внесків від понад 50 країн світу (рис. 2.3) [38].



Рис. 2.3. Пожертви Благодійному фонду «Повернись живим» за період з 24 лютого по 19 травня 2022 року

Джерело: [38]

Кількість осіб, які готові запропонувати свої послуги як волонтери в Україні в умовах конфлікту, що триває, продовжує зростати. Українська волонтерська служба отримала вражаючі 43 500 заявок, а до чат-платформи приєдналися ще 100 000 нових користувачів [38].

Громадянська зрілість українського суспільства була продемонстрована через активну участь у волонтерській діяльності, зокрема організації допомоги Збройним Силам України, внутрішньо переміщеним особам та особам, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

Водночас, ІГС функціонували переважно як партнери по співпраці з державою, допомагаючи владі швидко вирішувати проблеми, які виявилися складними для вирішення в умовах воєнного стану.

В умовах воєнного стану як органи державної влади, так і органи місцевого самоврядування діють узгоджено. Державний сектор продовжує роботу, яка нерозривно пов'язана з його гуманітарною місією:

- неурядові організації відіграють вирішальну роль у сприянні ефективному управлінню територіальними громадами під час воєнного стану, наданні підтримки Збройним Силам;
- важливим аспектом їхньої роботи є надання різноманітної допомоги особам, які стали переміщеними особами або біженцям;
- надання як гуманітарної допомоги, так і важливої інформації мешканцям, які проживають у східному регіоні України;
- прагнуть створювати та розповсюджувати подкасти, які висвітлюють і демонструють позитивні й впливові громадські ініціативи, які виникли під час війни.

Збереження інформаційної безпеки, яка продовжує залишатися найважливішим аспектом діяльності державних установ під час бойових дій є дуже важливою.

Потрібним аспектом воєнного стану є налагодження ефективної взаємодії влади та громадськості на загальнодержавному рівні, тому здійснено наступні дії:

- Верховна Рада України продовжила воєнний стан в Україні та при цьому прийняла кілька законів і законопроектів;
- запроваджено гарячу лінію для надання консультацій як внутрішньо переміщеним особам (ВПО), так і особам, які наразі є безробітними;
- нещодавно оновлено добірка громадських приймалень, які надійшли до Української Гельсінської спілки з прав людини;
- для підтримки та консультацій щодо виплат для ВПО та допомоги безробітним «Мінцифра» запровадило спеціальну гарячу лінію для консультацій;

- перелік суб'єктів, які зобов'язані проходити державну реєстрацію юридичних осіб та суб'єктів підприємницької діяльності, доопрацьовано у зв'язку із запровадженням воєнного стану;
- розширено спектр суб'єктів державної реєстрації та різноманітність адміністративних послуг, які пропонуються на територіях України, на яких немає бойових дій.

2.3. Аналіз діяльності Національної поліції в контексті забезпечення ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування та територіальними громадами

Національна поліція, як правоохоронний орган, грає ключову роль у забезпеченні правопорядку та безпеки в країні. Здійснення ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування та територіальними громадами є важливим аспектом для досягнення цілей правоохоронного органу та для створення безпечного та гармонійного соціального середовища.

Основні аспекти аналізу діяльності Національної поліції в контексті взаємодії з органами місцевого самоврядування та територіальними громадами можуть включати:

1. Координація та співпраця:
 - 1.1. Оцінка ефективності системи координації між поліцією, органами місцевого самоврядування та громадськістю.
 - 1.2. Аналіз наявності та функціонування механізмів співпраці між різними рівнями влади.
2. Організація та інфраструктура:
 - 2.1. Вивчення наявності та стану інфраструктури для взаємодії між поліцією та місцевими органами.
 - 2.2. Оцінка доступності засобів комунікації для ефективного спілкування та обміну інформацією.
3. Оптимізація робочих процесів:

3.1. Аналіз ефективності процесів обробки та розгляду інформації, яку надають місцеві органи.

3.2. Визначення можливостей для оптимізації робочих потоків та вдосконалення комунікації.

4. Участь громадськості:

4.1. Оцінка ступеня залучення громадськості до процесів взаємодії з поліцією.

4.2. Аналіз ефективності програм та заходів, спрямованих на підвищення обізнаності та участі громади у забезпеченні безпеки.

5. Моніторинг та аналіз результатів:

5.1. Систематичний моніторинг показників ефективності співпраці між поліцією, місцевими органами та громадами.

5.2. Аналіз випадків успішної взаємодії та ідентифікація можливих аспектів для подальшого вдосконалення.

Організаційна структура Національної поліції України складається з кількох частин та підрозділів.

У Національній поліції України діє підрозділ кримінальної поліції, до складу якого входить Департамент внутрішньої безпеки, який є територіальним органом кримінальної міліції.

Управління здійснює оперативно-розшукову діяльність, до складу якого входять підрозділи поліції особливого призначення, підрозділи захисту свідків та учасників судового процесу, підрозділи патрульної поліції особливого призначення, а також десантно-штурмова бригада.

Національна поліція України також має міжрегіональні територіальні органи, які мають слідчі управління (відділи).

Головне слідче управління здійснює розслідування справ у Києві, областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі.

Патрульна поліція, яка першою реагує на повідомлення про правопорушення та надзвичайні події, забезпечує громадський порядок та

безпеку. Надає поліцейські послуги, первинну медичну та невідкладну допомогу громадянам.

Крім того, патрульна поліція розглядає справи про адміністративні правопорушення та застосовує до правопорушників засоби адміністративного впливу. Здійснює цілодобове патрулювання міст України та забезпечує безпеку дорожнього руху.

Національна поліція України має центральний орган управління з організаційно пов'язаними між собою структурними підрозділами. На цей центральний орган управління покладено забезпечення діяльності голови Національної поліції та виконання покладених на нього завдань.

Національна поліція України має офіційну емблему та прапор, які вказують на приналежність до організації та є її офіційними розпізнавальними символами.

Крім того, є представники Національної поліції України в міжнародних організаціях, таких як Генеральний секретаріат Інтерполу та Європолу в Гаазі. Крім того, співробітники Національної поліції України беруть участь у трьох миротворчих місіях.

Загальний аналіз дозволить визначити успіхи та виклики у взаємодії між Національною поліцією, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами, а також визначити можливі напрями подальшого розвитку та покращення цієї взаємодії.

Саме тому, вважаємо за потрібне, здійснити аналіз ключових напрямків діяльності Національної поліції України.

Упродовж 2022 року слідчі Національної поліції офіційно фіксували їхню приналежність до ЄРДР. Кількість кримінальних правопорушень у 2022 році порівняно з минулим роком зменшилася на 14% і склала 259,7 тис. од.

Ця цифра становить приголомшливі 303,5 тисячі (рис. 2.4).

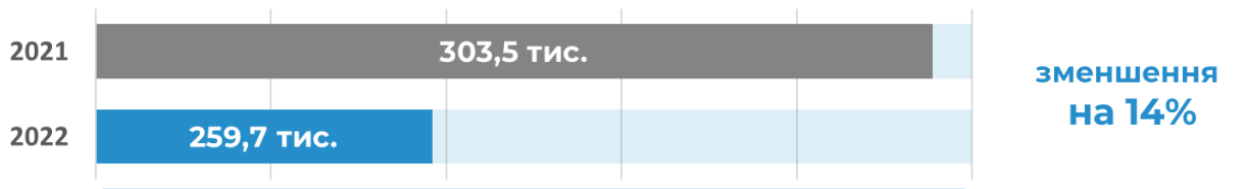


Рис. 2.4. Загальна кількість правопорушень Національної поліції України

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

Значно скоротилася кількість злочинів проти життя, здоров'я та власності. Зокрема, крадіжок зменшилося на 39% (зі 113,4 тис. до 69,4 тис.), пограбувань – у 2,2 рази (з 4,8 тис. до 2,2 тис.), розбійних нападів – удвічі (з 949 до 473), хуліганства – на 43% (з майже 1,9 тис. до 1,1 тис.), тяжких тілесних ушкоджень зменшилося на 6% (з 1582 до 1489), а ТТУ зі смертельними наслідками – на 15% (з 480 до 410) (рис. 2.5).



Рис. 2.5. Структура злочинів Національної поліції України

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

У 2022 році реалізація заходів призвела до помітного зростання розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним зберіганням та використанням зброї, бойових припасів і вибухових речовин, на 13% – з майже 4 тис. до 4,5 тис. (рис. 2.6).

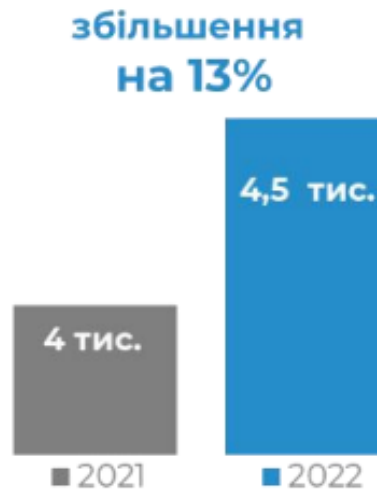


Рис. 2.6. Загальна кількість правопорушень незаконного поводження зі зброєю

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

Відбулося значне збільшення на 49% кількості порушених кримінальних справ, з 10 000 до 14 900, зокрема, у сфері високих інформаційних технологій. Випадки онлайн-шахрайства значно зросли з 2,9 тис. до 7,9 тис., тобто в 2,8 рази.

Усього розкрито 7,9 тис. посадових злочинів, з них 2,6 тис. – безпосередньо пов’язані з господарською діяльністю. З них 2100 справ пов’язані з отриманням неправомірної вигоди. Крім того, навіть під час воєнного стану правоохоронні органи продовжують боротися з усіма формами організованої злочинності.

Як видно з рис. 2.7 впродовж досліджуваного 2017-2022 років кількість зареєстрованих кримінальних порушень співробітниками Національної поліції України мали спадну тенденцію, зокрема з 513906 од. у 2017 році до 455822 од. у 2022 році.

Зниження кількості зареєстрованих кримінальних порушень співробітниками Національної поліції України може бути результатом різноманітних факторів та заходів, спрямованих на покращення ефективності правоохоронних органів. Деякі з можливих причин включають:

1. Поліпшення роботи правоохоронців: підвищення професійної підготовки та кваліфікації поліцейських.
2. Впровадження сучасних методів розслідування та технологій для підвищення ефективності служби.
3. Збільшення попереджувальної роботи: акцент на попередженні кримінальних порушень через залучення громадськості та партнерства зі спільнотами.
4. Розробка та впровадження превентивних програм та заходів.
5. Розширення співпраці з іншими відомствами шляхом посилення співпраці з іншими правоохоронними та державними органами для більш ефективного виявлення та припинення злочинів.
6. Система внутрішнього контролю та аудиту шляхом зміцнення систем внутрішнього контролю та аудиту для перевірки та усунення можливих порушень серед власних рядів поліції.
7. Запровадження електронних систем та інновацій шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій для поліпшення обліку, аналізу та обробки інформації, а також для виявлення злочинів.
8. Участь громадськості шляхом активізації ролі громадян у забезпеченні безпеки, виявленні злочинів та співпраці з правоохоронними органами.
9. Підвищення прозорості та відкритості шляхом зміцнення механізмів забезпечення прозорості та відкритості в роботі поліції, що сприяє збільшенню довіри громадськості.
10. Зміни в кримінальній ситуації, які можуть вплинути на рівень злочинності.

Ці фактори можуть взаємодіяти та взаємопідтримувати, сприяючи зменшенню кількості зареєстрованих кримінальних порушень, в яких винні співробітники Національної поліції України.



Рис. 2.7. Динаміка кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень без врахування закритих, од.

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

Аналогічна тенденція має місце у кількості випадків повідомлення про підозру: з 229817 од. у 2017 до 197377 од. у 2022 році. Більше того, у 2020 році кількість випадків повідомлення про підозру мала найменше значення і становило 166131 од (рис. 2.8).



Рис. 2.8. Динаміка кількості випадків повідомлення про підозру, од.

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

Більше того, як видно з рис. 2.9, найменша кількість кримінальних порушень, що були розслідувані спостерігалася у 2020 році і становила 165744 од.



Рис. 2.9. Динаміка кількості кримінальних правопорушень, що були розслідувані, од.

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

Досить інформативною характеристикою ефективної діяльності Національної поліції України можна вважати ступінь розкриття злочинів проти власності (рис. 2.10).

Злочини проти власності включають широкий спектр правопорушень, які спрямовані на незаконне заволодіння майном чи його пошкодження. Такі злочини можуть призвести до великих матеріальних втрат та вплинути на економічний та соціальний стан суспільства. До найпоширеніших злочинів проти власності відносяться:

Крадіжка (злочини проти власності): це незаконне заволодіння чужим майном з метою використання або подальшого продажу.

Грабіж: це незаконне заволодіння майном із застосуванням насильства, погрози насильства чи інших форм фізичного тиску.

Розбій: злочин, при якому незаконне заволодіння майном відбувається з використанням насильства або погрози насильства проти особи.

Махінації з майном: махінації з майном охоплюють різні види обману та шахрайства з метою отримання незаконної вигоди за рахунок інших осіб.

Виручка від кримінальної діяльності, яка включає в себе легалізацію доходів, отриманих від злочинної діяльності, для того, щоб приховати їхнє походження та надати їм вид легальності.

Пошкодження майна, що включає в себе вандалізм, акти спеціального знищення або пошкодження майна, що призводять до його втрати або непридатності для використання.

Шахрайство, яке охоплює різні види обману з метою заволодіння майном, грошима чи іншою вигодою.

Зловживання довірою, що передбачає використання повноважень чи довіри для незаконного заволодіння майном.

Злочини проти власності часто вивчаються та протидіються правоохоронними органами через розслідування, превентивні заходи та встановлення відповідальності за вчинення таких правопорушень.

Тенденції поширення злочинів проти власності можуть змінюватися в залежності від різних факторів, таких як соціально-економічні умови, політична стабільність, рівень зайнятості та ефективність правоохоронних органів.

Як видно з рис. 2.10, найбільш поширеним видом злочину проти власності є крадіжки. У динаміці кількості зареєстрованих справ за цією статтею є, відносно, незмінною.



Рис. 2.10. Динаміка злочинів проти власності, од.

Джерело: сформовано автором за матеріалами Національної поліції України [30]

Тоді як, кількість розбійних нападів значно скоротилася, зокрема з 2101 од. у 2017 році до 1541 од. у 2022 році.

Досить інформативною характеристикою є стан розкриття зареєстрованих справ, як видно з рис. 2.10, найнижчий рівень розкриття мають крадіжки, найвищий – розбійні напади.

Що стосується угоні, то спостерігаємо зниження тенденції їх розкриття з 3260 од. до 2433 од.

Таким чином, аналізуючи дані наведені вище, має місце необхідність підвищення ефективності діяльності Національної поліції України задля покращення взаємодії з громадськістю та органами місцевого самоврядування та територіальної громади.

Однієї з ініціатив забезпечення ефективної діяльності Національної поліції України виступає підвищення кваліфікації її співробітників. Ці ініціативи спрямовані на підвищення кваліфікації державних службовців, які займають посади державної служби категорії «Б» не рідше одного разу на три роки.

Підвищення кваліфікації дає можливість розширити та поглибити раніше набуті професійні навички та знання, що вкрай важливо в сучасних умовах, коли навички та знання швидко застарівають.

Набуття нових навичок є ключовим аспектом управління персоналом, зокрема державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників і заступників. Деякі з основних видів професійного розвитку включають навчання за програмою підвищення кваліфікації, участь у семінарах і практикумах, а також онлайн-курси та вебінари.

Для підтримання високого рівня професійної підготовки працівників Національної поліції України необхідним є підвищення їх кваліфікації.

Підвищення кваліфікації сприяє розширенню та поглибленню раніше набутих навичок і знань, що сприяє підвищенню професійного рівня персоналу. Здобуття нових навичок і знань є вкрай важливим для

правоохоронних органів, оскільки в сучасних умовах будь-які навички і знання швидко застарівають.

Основною метою підвищення кваліфікації є підвищення професійного рівня, знань і навичок персоналу.

Для цього використовуються виробниче навчання, програми підвищення кваліфікації, семінари, практикуми та інші форми навчання.

До основних видів підвищення кваліфікації належать участь у програмах підвищення кваліфікації, навчання за програмою підвищення кваліфікації, участь у семінарах і практичних заняттях. Онлайн-курси підвищення кваліфікації та вебінари також можуть бути використані для підвищення кваліфікації працівників та отримання сертифікатів онлайн.

Загалом підвищення кваліфікації працівників шляхом підвищення кваліфікації та підвищення кваліфікації є необхідним для того, щоб Національна поліція України підтримувала високий рівень кваліфікації та надавала ефективні правоохоронні послуги.

На сприйняття Національної поліції України значною мірою впливають залучення громади та демократія участі.

На першому рівні залучення громади головною метою є заручитися громадською підтримкою, що має вирішальне значення для успіху будь-якої поліцейської установи.

На другому рівні залучення громади впроваджуються інноваційні стратегії в умовах демократії участі на рівні місцевого самоврядування. Це сприяє формуванню почуття спільності та активізації участі громадськості в процесі прийняття рішень та взаємодії з представниками громадянського суспільства, тим самим позитивно впливаючи на сприйняття Національної поліції України. Залучення мешканців до процесу прийняття рішень також має вирішальне значення.

Організатори громадських зборів, у тому числі громадських слухань, повинні забезпечити належну участь громади в управлінських рішеннях, які її стосуються. Це сприятиме зміцненню довіри до Національної поліції України,

сприятиме більш позитивному сприйняттю її роботи в суспільстві. Загалом, залучення громади та демократія участі відіграють важливу роль у формуванні громадського сприйняття Національної поліції України.

Поряд із тим, в сучасних умовах має місце необхідність розробки заходів, які будуть націлені на ефективності взаємодії Національної поліції, органів місцевого самоврядування та територіальних громад, серед них такі як:

1. Формування спеціальних робочих груп, що включають представників поліції, органів місцевого самоврядування та громадськості. Ці групи можуть обговорювати актуальні питання, обмінюватися інформацією та розробляти спільні стратегії.
2. Організація тренінгів та навчань для представників поліції, органів місцевого самоврядування та громадськості щодо ефективних методів співпраці, взаємодії та превентивних заходів.
3. Впровадження спільних патрулювань, де представники поліції працюють разом з представниками місцевого самоврядування або громадськими патрулями для забезпечення безпеки на місцевому рівні.
4. Розроблення спеціальної інформаційної платформи для обміну інформацією між поліцією, органами місцевого самоврядування та громадами для оперативного реагування на поточні події.
5. Сприяння активній участі громадськості у процесі забезпечення безпеки, наприклад, через програми благоустрою, боротьби зі злочинністю та виявленню проблем в громадах.
6. Розробка та реалізація спільних проектів та ініціатив, які спрямовані на покращення безпеки та якості життя в громадах.
7. Організація періодичних нарад та консультацій між представниками поліції, органами місцевого самоврядування та громадами для обговорення проблем та розроблення спільних стратегій.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

3.1. Заходи щодо підвищення ефективності комунікації між Національною поліцією України, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами

Ефективне проведення реформи Національної поліції України пов'язане із запровадженням інноваційних підходів у процесах прийняття рішень у правоохоронній системі та системі місцевого самоврядування. Ми згодні з точкою зору експертів з управління державними службами, які виступають за впровадження нової концептуальної основи. Концепція «Community Police» («Поліція громади») має на меті докорінно змінити сприйняття громадянським суспільством правоохоронних органів, що приведе до значної зміни ставлення [24].

Основою цієї ідеї є розвиток соціального капіталу в громадах, зокрема встановлення довіри до правоохоронних органів. Це передбачає виховання громадянського мислення, яке розглядає поліцейських як захисників і партнерів, втілюючи роль поліції на місцевому рівні та забезпечуючи безпеку кожного члена громади. Пріоритет безпеки громадян забезпечує сприятливе середовище для розвитку та функціонування територіальних громад, що зрештою призводить до трансформації сприйняття владних структур серед населення України.

Процеси децентралізації пришвидшили перехід від традиційних методів поліцейської діяльності до моделей, орієнтованих на надання послуг, які надають пріоритет безпеці громади. Цей перехід передбачає сприяння міцнішим відносинам і комунікації між місцевими громадами та національною поліцією. Створення громадських поліцейських формувань є

стратегічною політикою, спрямованою на посилення боротьби зі злочинністю шляхом спільних зусиль. Фундаментальні принципи «Поліції громад» наголошують на підзвітності правоохоронних органів інститутам громадянського суспільства, узгодженні дій поліції з інтересами громади та забезпеченні виконання законів при забезпеченні громадянських прав і свобод.

Концепція «Поліції громад» передбачає персоналізований підхід до правоохоронної діяльності, коли поліцейські беруть участь у постійній і систематичній діяльності в межах конкретної громади. Цей підхід підкреслює важливість взаємодії з мешканцями та спільної роботи для вирішення проблем безпеки в їх повсякденному житті [30]. Стратегічна співпраця між національною поліцією та місцевими громадами ґрунтується на таких принципах, як демократія, прозорість, відкритість та підзвітність, а також дотримується стандартів поліцейської служби. У сьогоdnішньому сучасному контексті поліцейська служба зосереджена на застосуванні інноваційних технологій, підвищенні спеціалізації поліцейських підрозділів, професіоналізації персоналу та сприянні етичній поведінці, серед інших аспектів.

Створення інститутів громадянського суспільства та розквіт волонтерського руху в територіальних громадах відіграють вирішальну роль у формуванні активного громадянського мислення серед громадян. Таке мислення спонукає людей повідомляти про незаконну діяльність, потенційну загрозу громадській безпеці та дії, які підривають добробут пересічних громадян, а також інтереси держави й громади. Ключові принципи, якими керується співпраця між поліцією та органами місцевого самоврядування, зосереджені навколо гарантії безпеки всіх громадян через спільну відповідальність. Щоб протистояти мінливим вимогам, викликам, ризикам і небезпекам, поліцейським вкрай необхідно регулярно проходити підвищення кваліфікації та спеціалізоване навчання. На рівні громади важливо створити навчальні центри, які озброюють громадян необхідними навичками для

ефективної співпраці та спілкування з поліцією. Крім того, для подальшого зміцнення відносин між поліцією та громадою слід запроваджувати громадські форуми, які включають поліцію, формування місцевого керівництва та інші ініціативи.

Завдяки дослідженню розвитку концепції «громадської поліції» в Індії та оцінці взаємодії поліції й держави стало очевидним, що створення окремих моделей комунікації для кожного штату є важливим. Зокрема, реалізація програм «Друзі поліції» [30] необхідна для сприяння участі громадського суспільства в діяльності поліції, заохочення до повідомлення про злочини та правопорушення й розширення можливостей громадян впливати на прозорість, законність і відкритість поліцейських установ.

Основна увага «Друзів поліції» зосереджена на їхніх різноманітних починаннях. Це охоплює такі завдання, як координація патрулювання, допомога в наданні поліцейських послуг, участь у публічних дискусіях щодо законодавчих пропозицій, створення інформаційної мережі тощо. Співробітники цієї організації пропонують керівництво під час надзвичайних ситуацій, надають правову допомогу та забезпечують підтримання законності й порядку. Використовуючи передові цифрові технології, вони мають оперативні групи, здатні швидко надавати медичну та психологічну допомогу. Крім того, вони активно впроваджують програми, спрямовані на реабілітацію.

Реалізація реформ правоохоронної системи в Україні після проголошення незалежності привела до значних змін у 2015 році. Ці зміни були зумовлені прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» та мали на меті створити необхідні умови для поняття «Громадська поліція». Стаття 11 цього закону визначає співпрацю між поліцейськими установами та місцевими громадами в Україні, підкреслюючи, що діяльність поліції здійснюється відповідно до цього положення. Наголошено на принципі партнерства та задоволенні потреб населення, територіальних громад, громадських об'єднань шляхом співпраці та взаємодії [32].

В Україні діє сприятливий чинник доєднання поліції до багатьох

громадських ініціатив. Розглянемо деякі приклади з них.

Для подолання зростання злочинності в територіальних громадах у 2016 році започатковано пілотний проєкт «Шкільний офіцер» [15]. Ця ініціатива зосереджена на навчанні в школах для вирішення різних проблем, таких як небезпека, надзвичайні ситуації, знущання, зловживання наркотиками та інтернет-залежність [16].

Вінницьке громадське об'єднання «Паросток» ініціювало курси жестової мови для поліцейських, які дозволяють їм ефективно спілкуватися з людьми з вадами слуху. У співпраці з місцевими органами влади поліція в організації «Спеціальна Олімпіада» проводить тренінги з безпеки для дітей з аутизмом, пропонуючи вказівки щодо поведінки в надзвичайних ситуаціях. Крім того, у Кривому Розі організували фотопроєкт, який висвітлює дітей з аутизмом, які постраждали від конфлікту на сході України. Одеса стала учасником молодіжного екопроєкту, приєднавшись до ініціативи патрульної поліції «Синергія», що проливає світло на проблеми, пов'язані зі збереженням навколишнього середовища.

Завдяки реалізації адміністративно-територіальної реформи відбулося суттєве зміщення фокусу діяльності правоохоронних органів у бік ефективної реалізації ключових принципів взаємодії та комунікації поліції з органами місцевого самоврядування й громадянським суспільством. Ця реструктуризація посилила принципи публічності, відкритості, прозорості та підвищеної підзвітності в механізмі взаємодії. Спільна відповідальність місцевих чиновників і поліції полягає в розробці стратегій, які відповідають потребам безпеки та інтересам членів громади, сприяючи тіснішій співпраці та посилюючи довіру громадськості до правоохоронних органів. Ці спільні зусилля спрямовані на покращення заходів безпеки та підвищення громадської безпеки шляхом реалізації ефективної поліцейської політики.

Впроваджуючи зазначені принципи та керівні принципи роботи поліції, стає можливим культивувати вищий рівень довіри серед мешканців у місцевих громадах та налагодити змістовну двосторонню розмову. Важливість цих

принципів проявляється в ефективності співпраці та координації спільних ініціатив, що гарантує виконання як поліцейських обов'язків, так і обов'язків у сфері безпеки, покладених на органи місцевого самоврядування.

Принципи та ключові напрями взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування свідчать про те, що максимальний захист жителів територіальної спільноти може бути досягнуто завдяки всебічному та неупередженому розумінню рівня загрози, суб'єктів, відповідальних за неї, і конкретних заходів, необхідних для кожної ситуації та спільноти. Важливо, щоб громадська поліція дотримувалася своїх службових обов'язків і функціональних обмежень, уникала будь-яких зловживань владою чи порушення законів і завжди діяла в найкращих інтересах жителів громади. У випадках, коли поліцейський не може надати суттєву допомогу за виняткових обставин, виникає необхідність внести суттєві зміни в принципи роботи поліції, упорядкувати правові норми та мінімізувати використання адміністративних, владних і примусових методів у поліцейських установах м'яко і демократично. Першочерговий обов'язок чиновника – надавати допомогу та захист громадянам, а також інформувати їх про найбільш вигідні дії в нинішніх обставинах.

3.2. Шляхи вдосконалення управлінської діяльності керівників органів та підрозділів Національної поліції України

У процесі наближення МВС України до європейських стандартів та завдань правової демократичної держави значний акцент приділяється особовому складу Національної поліції, зокрема її керівному складу. Сьогодні ефективність діяльності правоохоронних органів, у тому числі Національної поліції, у забезпеченні прав і свобод людини, протидії злочинності та підтриманні правопорядку в країні залежить від впровадження нових підходів і моделей добору і підготовки керівних кадрів, з урахуванням передового зарубіжного досвіду. Таким чином, процес відбору на ключові посади в поліції

має надавати пріоритет якості та прозорості, а керівники повинні володіти необхідним професіоналізмом і знаннями сучасних методів управління. Це не лише нагальна та об'єктивна необхідність, а й основа для подальшого зростання та вдосконалення системи Національної поліції нашої країни.

Просування демократії та встановлення верховенства права значною мірою залежить від дотримання законності та підтримання правопорядку. Вирішальну роль у захисті прав людини, забезпеченні громадської безпеки й протидії злочинності відіграє Національна поліція України як державний правоохоронний орган. Керівник цього органу займає значну посаду в його управлінській діяльності.

Буквальне визначення терміну «лідер» означає людину, яка наглядає, направляє та бере на себе відповідальність за певну особу. Менеджер — це особа, яка займає ключову роль в адміністративній структурі. Зрештою, саме керівник зобов'язаний визначити найбільш вигідний напрямок дій, ефективно організувати зусилля команди та узгодити їх із цілями, поставленими керівництвом.

Менеджери – це особи, які мають адміністративну владу над формально організованою командою під своїм керівництвом, відповідальні за проведення внутрішньоорганізаційної управлінської діяльності.

До складу Національної поліції України входять особи, які займають керівні посади.

Особа, яка займає посаду міністра внутрішніх справ в Україні, відповідає за нагляд за внутрішніми справами в країні.

Особа, яка займає відповідальну посаду менеджера Національної поліції України, це і є сам керівник.

До складу керівництва Національної поліції України входять керівники територіальних органів і підрозділів. Ця група осіб представляє кадровий потенціал організації, володіючи необхідними навичками та досвідом для ефективного управління ресурсами і застосування різних методів управління для досягнення своїх цілей.

Керівники поліції складаються з посадових осіб, які в межах своїх повноважень і на постійній основі здійснюють нагляд за різними органами та підрозділами Національної поліції. Вони мають конкретні службові обов'язки й команду довірених підлеглих, з якими вони виконують свої управлінські обов'язки. Ці керівники несуть відповідальність перед суспільством за свої дії, а у взаємодії з громадськістю діють як професійні працівники, які безпосередньо представляють державну владу та відстоюють інтереси держави.

Важливо підкреслити, що реструктуризація МВС України вимагає зміни якостей і кваліфікацій, які очікуються від керівництва Національної поліції. Це включає дотримання конституційних і правових зобов'язань щодо захисту прав людини, боротьби зі злочинністю та підтримання громадської безпеки і порядку. Як наслідок, процес відбору кандидатів до резерву керівних кадрів поліції має бути ретельним, прозорим і надавати пріоритет особам із сильними управлінськими навичками.

Цей відбір має бути зосереджений насамперед на об'єктивній оцінці особистих і ділових якостей кандидатів, проведенні підготовки резерву, призначенні найбільш підходящих працівників на вакантні посади та аналізі їхньої роботи.

На основі результатів дослідження вчених були встановлені конкретні критерії професіоналізму, який очікується від керівника підрозділу поліції:

- поліція зобов'язана неухильно дотримуватись положень Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів, якими регулюється її діяльність;
- керування підрозділом та здійснення його операціями для забезпечення успішного виконання поставлених завдань;
- від підлеглих осіб вимагається сумлінне виконання службових обов'язків, визначених законодавчими актами та посадовими інструкціями;
- наявність стратегічного підходу до управління персоналом та ефективного вирішення питань, що входять до його повноважень, є важливим

аспектом його ролі;

- важливими є вміння поєднувати теоретичні знання з практичним застосуванням фундаментальних питань, а також уміння адаптувати діяльність підрозділу до сучасних економічних, політичних і соціальних умов та вимог;
- демонстрація сильних організаційних здібностей, забезпечення ефективного розподілу та співпраці між співробітниками;
- виховання та розвиток лідерських якостей у повному обсязі.
- щоб досягти успіху в поставлених завданнях, важливо шукати найбільш оптимальні рішення. Крім того, слід постійно прагнути досліджувати інноваційні та прогресивні методи управління, а також бути готовим йти на прораховані ризики при їх застосуванні;
- необхідно володіти здатністю неупереджено та об'єктивно аналізувати конкретні проблеми й оцінювати різні аспекти як своєї роботи, так і роботи персоналу;
- здатність передбачати результати свого вибору, швидко визначати та впроваджувати ефективні стратегії, а також вирішувати поточні та потенційні проблеми у своїй професійній сфері;
- щоб розвивати позитивні відносини з громадянами, важливо ставитися до них з повагою, підтримувати високий рівень спілкування та загально визнані моральні принципи.

Обов'язки та повноваження керівника служать зовнішніми механізмами управління персоналом, регулюючи їх діяльність і підкреслюючи їх статус. Але не менш важливими є внутрішні механізми управління персоналом, такі як авторитет керівника, лідерські якості, уміння працювати в команді.

Ефективне поєднання цих механізмів свідчить про високий рівень управлінської культури в українській поліції. Як втілення влади в управлінській ієрархії, менеджер повинен володіти сильними моральними якостями і чітким розумінням своєї місії в суспільстві. Керівнику також важливо не допустити будь-яких дій чи вчинків, які можуть завдати шкоди

інтересам держави чи заплямувати репутацію поліції. Стверджується, що моральний характер лідера має значний вплив на морально-психологічне середовище команди, включаючи встановлення довіри, відповідальності та високих очікувань.

Встановлено, що керівник підрозділу поліції повинен добре розуміти, що психічне благополуччя та психологічне здоров'я підлеглих значною мірою залежать від їхніх дій, поведінки та поведінки загалом. Керівник повинен активно брати на себе відповідальність за збереження психологічного здоров'я своїх підлеглих, вимагаючи володіння відповідною психологічною готовністю і сильним почуттям самосвідомості. Керуючи власним емоційним станом і поведінкою, керівник повинен бути врівноваженою особистістю, здатною ефективно вирішувати особисті та службові проблеми. Для збереження психологічного здоров'я підлеглих керівник повинен проявляти такі якості, як внутрішній спокій, рішучість, доступність, ввічливість, зібраність, розумову гнучкість, послідовність у поведінці.

Хоча для керівника важливо володіти певними особистими якостями, які надають йому моральний авторитет для управління командою, він також повинен уникати демонстрації імпульсивної, дратівливої, нестриманої, агресивної та авторитарної поведінки, а також егоцентричної зосередженості.

О.А. Ляковська слушно підкреслює, що ефективне управління людьми вимагає від сучасного керівника специфічних якостей. Вони включають глибоке розуміння посадових і функціональних обов'язків, навички вибору відповідних методів для досягнення цілей та підвищення ефективності організації, всебічне розуміння управлінської роботи і процесів, знання методів управління та здатність використовувати сучасні засоби комунікації в процесі управління [22]. Крім того, керівник повинен бути здатним виконувати спеціальні завдання в межах процесу управління Національною поліцією.

Практичні обов'язки менеджера включають різні здібності, такі як уміння ефективно керувати людьми, включно з собою. Крім того, керівники

повинні володіти здатністю навчати і розвивати своїх підлеглих, а також розуміти людей і формувати згуртовані команди, спрямовуючи їх дії. Для керівників вкрай важливо володіти педагогічними прийомами та навичками, що дозволяють їм тонко і непомітно інструктувати підлеглих відповідно до поставлених завдань, забезпечуючи відповідність їхньої професійної кваліфікації необхідним стандартам.

Для ефективного керівництва відділом чи підрозділом Національної поліції України необхідно, щоб керівник отримав комплекс знань, умінь і навичок. Це повинно дозволити їм забезпечити безперебійне функціонування органу або його підрозділів відповідно до сучасних умов і вимог. Крім того, вони повинні вміти критично оцінювати та прогнозувати економічні, політичні, культурні й соціальні події та явища.

Керівник також повинен глибоко розуміти сучасні проблеми управлінської діяльності та технології управлінської праці. Керівники повинні володіти здатністю розвивати та впроваджувати нові підходи й ідеї, мислити аналітично, та добре володіти чинним законодавством, що регулює професійну діяльність, а також правильним оформленням офіційної документації. Керівнику важливо поєднувати фундаментальні знання з практичним досвідом і використовувати сучасні методології розробки, прийняття та обґрунтування управлінських рішень, завжди враховуючи загальнолюдські цінності.

Рейтинг керівника органу чи підрозділу Національної поліції України визначається виключно його особистою трудовою етикою, лідерськими якостями, професіоналізмом, справедливістю, високою стандартністю, уважністю до підлеглих та відповідальністю за свої дії.

Керівництву Національної поліції України необхідно створити систему управління кадрами, яка функціонуватиме на програмно-цільових засадах із пріоритетом досягнення бажаних результатів. Ця мета досягається шляхом впровадження прогресивних методів навчання керівників. Ці методи включають постійне вдосконалення їхніх навичок і знань, безперервне

пристосування їхньої поведінки до суспільних змін, розвиток ефективних ораторських здібностей з урахуванням різних аудиторій, вміння керувати ситуаціями високого тиску та підтримувати оптимальну фізичну форму.

Основна роль менеджерів передбачає постійну взаємодію з окремими особами під час виконання ними своїх управлінських обов'язків, що підкреслює важливість ефективного управління людськими ресурсами та соціально-психологічні аспекти, пов'язані з таким управлінням. Отже, для менеджерів стає вкрай важливим володіти знаннями та розумінням індивідів, їхніх поведінкових тенденцій у соціальному середовищі та того, як використовувати їхній потенціал. Таке розуміння безпосередньо впливає на надання виняткових управлінських послуг.

Як відповідальний за збереження психічного здоров'я підлеглих, керівник поліції повинен володіти всебічним розумінням проблем, з якими зіштовхуються інші керівники при вирішенні складних питань.

Для того, щоб керівник міг ефективно організувати свою роботу, важливо систематично вивчати досвід колег і використовувати його в потрібний час.

У цьому контексті вирішальну роль відіграє спроможність і готовність менеджера звертатися до експертів, включаючи психологів, психіатрів, медичних працівників і досвідчених менеджерів [6].

У нинішніх умовах для Національної поліції України надзвичайно важливо мати компетентних та кваліфікованих керівників, здатних ефективно впроваджувати в організації сучасні методи роботи та новітні підходи до управління. Ця вимога виходить за рамки простої академічної кваліфікації і потребує осіб з практичним досвідом та глибоким розумінням динаміки розвитку правоохоронних органів.

Відповідно до міжнародного досвіду, очевидно, що поліцейські повинні мати досвід роботи на різних посадах, за винятком вищого керівництва. Кар'єрний ріст у поліцейських силах, незалежно від того, передбачає це перехід на іншу посаду або перебування на одній посаді протягом певного

періоду часу (2-4 роки), залежить від успішного завершення курсів професійної підготовки. У Німеччині, наприклад, майбутні керівники поліції (з мінімальним званням полковника) повинні пройти повну шестирічну освіту, що складається з трьох етапів, на додаток до обов'язкової перепідготовки. Крім того, кандидати повинні мати мінімум 12 років служби в поліції.

Після сертифікації поліцейський у Німеччині, рекомендований на керівну посаду, проходить комплексне оцінювання за відповідною шкалою:

1. Значно перевищує норму;
2. Перевищивши норму, продуктивність була помітно вище;
3. Середнє значення дорівнює трьом;

У Сполучених Штатах існують спеціальні стандарти для оцінки ефективності роботи поліцейських при розгляді їх підвищення по службі. Це гарантує, що рішення щодо підвищення не приймаються без ретельної оцінки.

У штаті Техас, зокрема, було створено загалом 7 парадигм для оцінювання майбутніх керівників поліцейських підрозділів:

1. Оцінка розумових здібностей, що складається з 10-15 питань, і не залежить тільки від рівня освіти;
2. Оцінка відповідей із серії з 10-15 запитань, можна оцінити їхні інтереси та здібності, тим самим визначити їхню спрямованість;
3. Навички спілкування класифікуються приблизно на 10-15 окремих блоків;
4. Важливо підтримувати стан психічної та емоційної стабільності;
5. Прагнення та мотивація кандидата для пошуку посади чи підвищення є ключовими факторами, які слід враховувати;
6. Здатність співпрацювати та знаходити спільну мову шляхом компромісу;
7. Якості, пов'язані з адмініструванням та управлінням тощо .

Оцінка керівників поліцейських організацій не має єдиних критеріїв та єдиних підходів у світовій практиці, що робить її предметом дискусії.

З метою вдосконалення системи професійної підготовки поліцейських,

а також підготовки керівників поліцейських підрозділів рекомендується зосередитися на міжнародній співпраці з навчальними закладами та правоохоронними органами інших країн. Відсутність чіткої організації в підрозділах поліції, зокрема щодо обов'язків керівників та підрозділів Національної поліції на різних рівнях, є важливою проблемою, яку необхідно вирішити.

На жаль, сьогодні на посади керівників призначаються особи, які нещодавно прийшли в поліцію, а саме молоді кадри. Тим не менш, ми твердо переконані, що керівництво має надавати пріоритет професіоналізму. Таким чином, головним завданням посилення роботи поліції в Україні є заміна цих керівних посад особами з необхідною кваліфікацією, наприклад, ступенем магістра

Однією з проблем, яка виникає, є відсутність прозорості у здійсненні процесу відбору персоналу на керівні посади в підрозділах поліції. Конкретні критерії відбору керівників структурних підрозділів поліції чітко не встановлені. Хоча конкурс може бути, МВС України не розголошує жодної інформації з цього приводу.

Загальновизнано, що поточна реформа МВС України впроваджується поступово та поетапно, на тлі повномасштабного вторгнення, значних суспільно-економічних криз, спаду економіки й внутрішнього виробництва, зростання громадських боргів, девальвація національної валюти. Усе це призвело до тривалого зниження рівня життя, коли більшість населення опинилася за межею бідності.

Існуючі проблеми в організації та практичній реалізації системи професійного відбору й підготовки поліцейських в Україні істотно загострилися цими факторами. Це, у свою чергу, породило нові та складні кримінологічні, правові й інші питання, які тісно пов'язані з реформуванням Міністерства внутрішніх справ України.

Сфера занепокоєння, пов'язана з удосконаленням управлінської практики керівників управлінь та підрозділів Національної поліції України, на

нашу думку, не обмежується лише цими рекомендаціями. Ці пропозиції регулярно переглядаються відповідно до сучасної практики та досягнень наукового вивчення.

Проте, враховуючи вищезазначене, очевидно, що існує потреба комплексного підходу до оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції України як у теорії, так і на практиці, який включає ряд аспектів та критеріїв, які дозволяють зрозуміти, наскільки результативно вони виконують свої завдання. Оцінка ефективності зазвичай враховує різні аспекти, такі як:

Аналіз динаміки кримінальності на території, що підлягає відповідальності поліції. Врахування змін у рівні злочинності та їхніх типах допомагає визначити ефективність протидії злочинності.

Оцінка ефективності у розкритті злочинів, включаючи важливі категорії, такі як серйозні злочини або ті, що становлять загрозу громадській безпеці.

Оцінка програм та заходів, спрямованих на запобігання злочинам та зміцнення безпеки в громадах.

Оцінка якості взаємодії з громадськістю, включаючи рівень довіри, зворотний зв'язок, участь громадян у програмах безпеки тощо.

Оцінка застосування сучасних технологій та інформаційних систем для поліпшення роботи поліції, включаючи аналіз даних, електронний моніторинг та інші аспекти.

Оцінка швидкості та ефективності реакції Національної поліції на екстрені ситуації, події та кризові ситуації.

Оцінка внутрішньої дисципліни, етичних стандартів та виконання законів серед працівників Національної поліції.

Оцінка рівня співпраці та координації з іншими правоохоронними та державними органами.

Все це сприятиме підвищенню ефективності взаємодії Національної поліції у вимірі сучасних викликів.

ВИСНОВКИ

Виходячи з результатів дослідження, стає очевидним, що співпраця між поліцією, органами місцевого самоврядування та мешканцями територіальних громад має ґрунтуватися на суворому дотриманні правових норм та демократичних принципів діяльності поліції. Такий підхід забезпечує захист прав і свобод пересічних громадян, підвищує їхню безпеку, ефективно задоволення потреб та інтересів.

Оскільки суспільство рухається до постіндустріальної ери, стає вкрай важливим використовувати знання, науку, інтелект та інформаційні ресурси для встановлення гармонійних відносин між місцевою владою, правоохоронними органами й громадами.

Для зміцнення громадської безпеки та підтримання правопорядку в територіальних громадах вкрай важливо створити безперервну та прозору систему комунікації й взаємодії між поліцейськими структурами та органами виконавчої влади. Цей процес має базуватися на довірі, відкритості та підзвітності обох залучених сторін.

Для цього вкрай необхідно, щоб робочі процеси, адміністративні дії та механізми прийняття рішень у поліцейських установах і силових структурах супроводжувалися необмеженим доступом до особистої інформації. Це стосується не лише приватних аспектів життя людей, а й їхнього фінансового становища. Однак важливо підкреслити, що доступ до персональних даних має здійснюватися з максимальною об'єктивністю та прозорістю, навіть якщо громадяни добровільно надають таку інформацію зацікавленим сторонам.

Спираючись на успішну практику іноземних поліцейських організацій у демократичних суспільствах, адміністративна діяльність громадської поліції має надавати пріоритет заходам із захисту конфіденційності персональних даних громадян, одночасно посилюючи боротьбу зі злочинністю та забезпечуючи громадську безпеку.

Обов'язки поліції громади мають бути встановлені відповідно до законів

України, а саме «Про Національну поліцію» та «Про місцеве самоврядування» відповідно до основоположних принципів, викладених у Конституції України, необхідно гарантувати доступність достовірної та неупередженої інформації про поточний стан справ, злочинну діяльність, потенційні небезпеки, загрози, а також оперативно-розшукові заходи, що проводяться державними установами. Проте вкрай важливо утримуватися від поширення будь-якої інформації, яка посягає на права громадян, а також права і свободи громадських організацій, об'єднань, рухів.

Кожна особа, громада, організація має право отримувати точну та фактичну інформацію про діяльність правоохоронних органів і органів місцевого самоврядування, а також про принципи та способи їх взаємодії, механізми прийняття рішень у правоохоронній діяльності тощо.

Для цього необхідно подати офіційний запит відповідно до правових норм, таким чином реалізуючи право громадян на доступ до вичерпної й достовірної інформації від поліції та органів місцевого самоврядування через різні канали, такі як ЗМІ, Інтернет, державні установи та інші відповідні органи. Важливо зазначити, що певна інформація, доступ до якої обмежено законом і може завдати шкоди державним інтересам, не підлягає розголошенню.

Для посилення взаємодії поліції громади з органами місцевого самоврядування важливо зосередитися на регулярній публікації звітів про спільні програми, проекти та ініціативи територіальних громад. Ці зусилля спрямовані на захист прав і свобод мешканців, а також на попередження потенційних загроз і небезпек, з якими зіштовхується як громада в цілому, так і окремі громадяни.

Конкретний спосіб і періодичність надання такої інформації, а також пріоритетні питання безпеки громади, які мають бути вирішені, мають визначатися відповідно до нещодавно введеного в дію Муніципального кодексу та інших законодавчих актів в Україні. Ці нормативно-правові бази повинні чітко визначати відповідальність за правопорушення та ескалацію

загроз і небезпек у межах територіальних громад. Крім того, вони мають окреслити спільні дії та рішення, які повинні вжити громадська поліція та органи місцевого самоврядування для підвищення громадської безпеки. Важливо, щоб поліція виконувала свій обов'язок щодо надання вичерпних даних про свою діяльність, а також вивчала альтернативні способи поширення цієї інформації серед громадськості.

Відповідно до законодавства можуть проводитися прес-конференції, форуми та інші заходи. Також є можливість створювати статистичну документацію та довідкові матеріали, якими можна поділитися із зацікавленими особами.

Основним завданням діяльності поліції є формування високого рівня довіри громадян до правоохоронних органів. Ця діяльність має ґрунтуватися на чітких мотивах і давати відчутні результати, легко зрозумілі широкій громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активність закордонних українців на початку воєнного вторгнення РФ в Україну (частина перша). Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка». URL : <https://miok.lviv.ua/?p=20408>
2. Арабаджієв Д. Вплив громадських організацій на сучасне українське політичне поле. *Наукові записки*, випуск 6(68). URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/arabadzhyev_vplyv.pdf
3. Басов А.В. Забезпечення громадської безпеки: поняття та зміст. Басов А.В. *Адміністративне право і процес*. 2012. №2. С. 84-91.
4. Барко В. І., Остапович В. П., Барко В. В. Вимоги до керівника як до суб'єкта збереження психологічного здоров'я поліцейських Національної поліції України. *Право і безпека*. 2016. № 3 (62). С. 113–120.
5. Беззубов Д.О. До поняття концепту суспільної безпеки (адміністративний аспект). Д.О.Беззубов. *Бюлетень Мін-ва юстиції України*. 2013. №5. С. 73-79.
6. Бобро Н.В. Зарубіжні практики взаємодії поліції та населення [URL:http://univd.edu.ua/science-issue/scientist/341](http://univd.edu.ua/science-issue/scientist/341)
7. Декларація про поліцію: Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи: Міжнародний документ. 1979. № 690URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_803/print1510254482125057.
8. Зозуля І.В. Поняття безпеки в кримінальному законодавстві України та за його межами. І.В. Зозуля. *Право і безпека*. 2002.№2.с.44-52.
9. Зозуля І.В. Громадська безпека як об'єкт захисту за адміністративним і кримінальним законодавством України. І.В.Зозуля. *Право і безпека*. 2003. Т.2. №1. С. 76-83.
10. Голова ДБР Труба своєю бездіяльністю порушує права громадян – висновки РГК. Інформаційне агентство «Уніан». URL: <https://www.unian.ua/politics/10386048-golova-dbr-truba-svoyeyu-bezdiyalnistyuporushuye-prava-gromadyan-visnovki-rgk.html>

11. Індекс сприйняття корупції (CPI): динаміка останніх 5 років. Національне антикорупційне бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/open.office/biblio/sociologiya/indeks-spriynyattya-korupciyi-sri-dinamika-ostannih-5-rokiv>
12. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України: підручник. за загл. ред. В. М. Кириченка. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 370 с.
13. Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 27 вересня 2017 року на 1295-му засіданні заступників міністрів. URL: <https://rm.coe.int/0900001680786ab>
14. Кіяшко Р. Ю., Кравченко І. С. Актуальні проблеми діяльності патрульної служби Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 39 (Том 1). С. 114–118. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.39/part_1/35.pdf
15. Кікінчук В.Ю. Форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки та порядку в державі. *Право.ua*. 2017. № 1, 2017. С. 81–86.
16. Кікінчук В.Ю., Долинний А.В. Особливості взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 24–30.
17. Ковалів М.Ф. Форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості у сфері охорони громадського порядку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 179–187.
18. Краснопольська Т.М. Взаємодія громадянського суспільства та правової держави : навч.-метод. посібник / Т.М. Краснопольська. Одеса : Фенікс, 2015. 104 с.

19. Крищенко А. Є. Особливості визначення терміна "публічна безпека і порядок" А. Є. Крищенко. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 206-214.
20. Кулешов В.В. Методи громадського контролю представницьких органів влади: зарубіжний та вітчизняний досвід. Державне управління та місцеве самоврядування, 2020, вип. 3(46). URL: <https://graniprint.dp.ua/index.php/dridu/article/download/421/337/>
21. Лазаренко С.Ж., Бабенко К.А. Корупція як результат системної неефективності державного управління. Сайт Шостого апеляційного адміністративного суду. URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/297-korupsiya-yak-rezultat-sistemnoji-neefektivnosti-derzhavnogo-upravlinnya.html>
22. Лясковська О. А. Керівник в органах і підрозділах Національної поліції України як організатор управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 114–118. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/3/24.pdf>
23. Лясота А.Є. Сучасний стан та перспективи розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні. Грані, Том 21, №10 2018. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/download/1268/1247>
24. Майстренко М.М. Імплементация концепції community policing: від філософської доктрини до дієвого стратегічного напрямку. *Науковий вісник ЛДУВС*. №2. – 2017 – с. 40-46.
25. Мельник Л.А. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: основні поняття, проблеми та стратегічні напрями. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. №2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1395>
26. Мешканців Львівщини закликають стати волонтерами для внутрішньо переміщених осіб. Веб-портал Львівської обласної державної адміністрації. URL : <https://loda.gov.ua/news?id=66031>
27. Наказ МВС від 19.12.2017 № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції

України» // Офіційний вісник України від 12.06.2018 – 2018 р., № 45, стор. 116, стаття 1589, код акта 90498/2018.

28. Наказ МВС від 28.07.2017 №650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції // Офіційний вісник України від 08.09.2017 - 2017 р., № 70, стор. 471, стаття 2136, код акта 87093/2017.

29. Нікітін А.А. Деякі питання взаємодії Національної поліції України під час захисту національних інтересів в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис. Науковий журнал*. 2022. № 1-2. С. 133-139.

30. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/zvitnist/richni-zviti>

31. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022->

32. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 37.

33. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України": Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92. 2016.

34. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

35. Шоста річниця Майдану: експертна оцінка подій, наслідків і уроків на майбутнє. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/uploads/doc/9552910555dd7a703d7d7f6.36773673.doc>

36. Як громади допомагають внутрішньо переміщеним особам, об'єднуючи зусилля місцевої влади, волонтерів та бізнесу. Сайт «Децентралізація». URL : <https://decentralization.gov.ua/news/14825>

37. Bureau of Justice Assistance. Understanding Community Policing. A Framework for Action. Monograph. August. – 1994. NCJ 148457. URL: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/commpp.pdf>.

38. The International Charitable Foundation. URL:
<https://lifefoundation.com.ua/partners/en>